

Utredning om de nasjonale hestesentrene

Rapport september 2010

Forord

Gruppen overleverer med dette sin rapport og anser sitt oppdrag som avsluttet

Det har vært et krevende, interessant og lærerikt oppdrag.

Vi vil takke alle som har stilt opp i intervjuer, som har gitt oss kommentarer, innspill og råd underveis. Høringsinstansene som gjorde en grundig jobb før sommeren. Og til slutt vil vi takke Norsk hestesenter som ga oss anledningen til å jobbe med dette.

Vi har prøvd etter beste evne å gi et øyeblikksbilde av de nasjonale sentrene, beskrive de nasjonale oppgavene og pekt på forhold som vi mener må tas tak i framover.

Gruppen er ansvarlig for alle beskrivelser, vurderinger, oppsummeringer og anbefalinger.

Hamar 15.09.2010

Silje Fossum Fladmark
Erik Ilseng
Anne Kathrine Fossum

Forsidefoto: Silje Fossum Fladmark

Utredning om de nasjonale hestesentrene

1. BAKGRUNN	4
2. DE NASJONALE SENTRA	11
2.1 NORSK HESTESENTER	11
2.2 NORSK FJORDHESTESENTER AS	12
2.3 NORD-NORSK HESTESENTER AS	13
2.4 OPPSUMMERING.....	13
3. NASJONALE OPPGAVER	14
3.1 KOMPETANSESENTER	14
3.2 AVL	17
3.3 UTDANNING.....	18
3.4 FORSKNING.....	21
3.5 BEVARING	22
4. NASJONALE MIDLER TIL DRIFT AV HESTESENTRE	23
4.1 NORSK HESTESENTER	23
4.2 NORSK FJORDHESTESENTER	24
4.3 NORD-NORSK HESTESENTER	25
5. ORGANISERING	26
6. INVESTERINGER	28
7. OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER	29
<i>Innledning</i>	29
<i>Om sentrene</i>	29
<i>Nasjonale oppgaver</i>	30
<i>Kompetansesenter</i>	31
<i>Avl</i>	32
<i>Utdanning</i>	33
<i>Forskning</i>	33
<i>Bevaring av de særnorske rasene</i>	34
<i>Nasjonale midler til drift av sentrene</i>	35
<i>Organisering</i>	37
<i>Investeringer</i>	37
VEDLEGG	38

1. Bakgrunn

Styret i Norsk hestesenter har gitt følgende mandat for å utrede framtidige modeller for de tre nasjonale hestesentrene:

1. Styret er opptatt av å styrke utbredelsen av de tre nasjonale rasene dødehest, fjordhest og nordlandshest/lyngshest
2. Med denne bakgrunn oppnevner styret et utvalg for å utrede et utvidet samarbeid og evt nye organisasjonsmodeller for de tre nasjonale sentrene. Stiftelsen Norsk Hestesenter, Norsk Fjordhestsenter AS og Nord-Norsk Hestesenter AS
3. Styret oppnevner følgende medlemmer av utvalget:
 - Johan C Løken leder
 - Roald Rindestu, styreleder Nord-Norsk Hestesenter AS
 - Kristen Hundeide, styreleder Norsk Fjordhestsenter AS
 - Ottar Befring, fylkesmann
 - Svein Ludvigsen, fylkesmann
 - Anne Kathrine Fossum, landbruksdirektør i Hedmark
 - Tor Finstad, Landslaget for Dødehest
 - Hans Erling Moholt, Landslaget for Nordlandshest/Lyngshest
 - Magne Hus, Norges Fjordhestlag
4.
 - a. utvalget får i mandat å fremme forslag til evt ny organisasjonsmodell for de tre nasjonale sentra Stiftelsen Norsk Hestesenter, Norsk Fjordhestsenter AS og Nord-Norsk Hestesenter AS
 - b. utvalget skal kartlegge investeringsbehovet de kommende fem år
 - c. utvalget skal vurdere ulike finansieringsløsninger for de nasjonale sentra
 - d. Hans Kolbein Dahle engasjeres for å oppdatere sin rapport

Møte i utvalget 05.02.09

Utvalget hadde sitt første møte 05.02.09. På dette møte ble de tre virksomhetene og rapporten ”Status og fremtid for våre tre nasjonale hestesentra” (utarbeidet av Hans Kolbein Dahle) presentert.

Grunnlaget for det videre arbeid ble drøftet økonomi, tilskudd til virksomhetene, kvalitetssikring, kompetanse, avl etc. Noe av konklusjonen var at man må se fremover, framfor å skrive historie. Og det ble trukket opp noen premisser for videre arbeid.

Grunnlag for videre arbeid etter møte 05.02.09

Med fokus på framtid behov for sentrenes tjenester og med basis i dagens aktivitet og status ved de tre sentrene rettes fokus i det videre arbeidet mot:

1

Hva er det hestesentrene må tilby for å være attraktive i framtiden? Hvilke framtidsscenarioer er tenkelige?

2.

Sentrene har en sammensatt portefølje av aktiviteter. Grovt sett beskriver man aktiviteten i følgende termer: nasjonale oppgaver, kompetansesenter og kommersiell aktivitet. Alle sentrene omtaler nasjonale oppgaver i sine årsmeldinger, uten at det synes å ha en entydig og klar definisjon. Ivaretagelse av de nasjonale hesterasene er imidlertid en beskrivelse som går i igjen, og dette er begrunnelser for bevilgningen over statsbudsjettet til Norsk Fjordhestesenter AS og Nord-Norsk Hestesenter AS. I Norsk Hestesenter sin strategiplan 2007-2011 heter det at senteret har et nasjonalt ansvar for kompetanse, for nasjonale hesteraser, for avl og bruk av hester. Det heter også at senteret skal være et internasjonalt anerkjent kompetansesenter for utdanning og forskning. De to andre sentrene tilbyr kurs og utdanning i hovedsak i samarbeid med Norsk hestesenter. Den kommersielle aktiviteten består av utleie av arenaer og fasiliteter, rideleire, ridekurs, turismeaktivitet i konkurranse med andre aktører på det samme markedet.

I det videre arbeid er det viktig å få en klar og entydig definisjon av aktiviteten ved de tre sentrene kategorisert i nasjonale oppgaver, kompetansesenter og kommersiell aktivitet (er dette den mest fornuftige kategoriseringen). Hvilke nasjonale oppgaver er anerkjent og hvilke er det ønskelig/nødvendig å få anerkjennelse for? Hva ligger i roller som kompetansesenter og hvordan skal dette utvikles framover for hver av sentrene og sentrene samlet? Hvilken kommersiell aktivitet er det ønskelig og nødvendig at sentrene driver med?

Fellesnevnerne mellom de tre sentrene ligger i de nasjonale oppgavene og dels i rollen som kompetansesenter. Den kommersielle aktiviteten har få eller ingen fellesnevnerne.

Punktene 1 og 2 vil danne grunnlag for drøftingen om framtidig samarbeid og evt organisasjonsmodeller.

Formålet med arbeidet må være å utvikle samarbeids- og organisasjonsmodeller for de tre hestesentrene som gjør at de kan være en effektiv leverandør av fremtidsrettet kompetanse og tjenester til en samlet nasjonal hestenæring.

Hvor står vi og hvor går vi?

Det var enighet om å undersøke om VRI kan bidra inn i arbeidet gjennom *aksjonsforskning* (forskerbistand i ulike utviklings- og samhandlingsprosesser).

- Utviklingsarbeidet er forankret i tre fylker (Oppland, Sogn og Fjordane og Troms)
- Vi trenger noen framtidsbilder for hestenæringa og hestesentrene
- Hest er sentrale elementer i kultur og opplevelsesnæringene – og reiselivet
- Vi må skape en felles forståelse og aksept for hva nasjonale oppgaver både innad i hestesentrene og særlig hos bevilgende myndigheter..
- Kompetansesenterfunksjonen og dens betydning for nasjonen og hestenæringa må få en presis om omforent beskrivelse (innhold)
- Vi må utvikle velfungerende samarbeids- og organisasjonsmodeller som er uavhengig av geografi. Som tar hensyn til at sentrene i dag har ulike organisasjonsform og finansieringsgrunnlag. Norsk Hestesenter er en stiftelse med en omsetning på 30 mill kr, mens de to andre er organisert som aksjeselskaper og har en omsetning på rundt 3 mill kr hver, og som legger til rette for arbeidsdeling på utvalgte og nærmere beskrevne områder

Arbeid etter møte 05.02.09

I etterkant av møtet den 05.02.09 har Hans Kolbein Dahle oppdatert rapporten ”Status og fremtid for våre tre nasjonale hestesentra”. Det ble i tråd med vedtak i møtet 05.02.09 tatt kontakt med VRI-Innlandet for å sjekke ut muligheten for bidrag fra VRI knyttet til dette arbeidet. Det ble avholdt et møte og i etterkant presentert en prosjektskisse for dette. Etter en samlet vurdering valgte styreleder og direktør å finne en annen løsning for bistand.

Sommeren 2009 ble derfor utvalgsmedlem Anne Kathrine Fossum bedt om å påta seg oppdraget. Det ble etablert en prosjektgruppe bestående av Anne Kathrine Fossum, Erik Ilseng og Silje Fossum Fladmark. Rapporten er i sin helhet skrevet av prosjektgruppen som også står ansvarlig for rapportens innhold og konklusjoner.

I forbindelse med arbeidet har prosjektgruppen gjennomgått rapporten fra Hans Kolbein Dahle, årsmeldinger for sentrene for de tre siste årene, strategiplan for Norsk hestesenter og gjennomført intervjuer med et utvalg personer som på ulike måter representerer interessenter i Norsk hestesenter både som stiftere (”eiere”) og/eller brukere.

Det er gjennomført intervjuer med følgende:

Landbruks—og matdepartementet – ledelse og saksbehandler i matpolitisk avdeling (gruppeintervju)

Per Harald Grue – tidligere departementsråd i Landbruks- og matdepartementet

Norsk hestesenter – ledelse og styre

Norsk fjordhestesenter – daglig leder og styreleder (gruppeintervju)

Nord Norsk hestesenter – daglig leder og to ansatte (gruppeintervju)

Ansatte ved Norsk hestesenter

Tidligere studenter (3 fra høstens kull og 1 tidligere)

Norges Fjordhestlag - styreleder

Landslaget for dølehest - styreleder

Landslaget for nordlandshest/lyngshest - styreleder

Møte i utvalget 04.03.10

Det andre møtet i utvalget ble avholdt 04.03.10. I forkant av møtet var det sendt ut drøftingsnotater om aktiviteten ved sentrene, framtidige oppgaver ved sentrene og investeringsbehov ved sentrene.

Det ble drøftet hvilke ambisjoner man hadde for utredningsarbeidet. Tre momenter ble definert som sentrale: Synliggjøre sentrenes virksomhet, bringe fakta inn på den politiske arenaen og utfordre de politiske miljøene sentralt og regionalt.

Om sentrene og deres aktivitet ble det fremhevet at de i større grad må stå sammen i forhold til henvendelser til myndighetene. Videre at de må utvikle samarbeid og arbeidsdeling basert på fornuftig og realistisk ressursbruk og forutsetninger for å løse oppgavene (kompetanse). Oppgavene må ha et visst volum og det må utvikles spisskompetanse for å gjennomføre de prioriterte oppgavene ved de tre sentrene. Sentrene må framstå som moderne kompetansesentre, utdanningsinstitusjoner og i forhold til fasiliteter.

Bevaring er en helt sentral oppgave for sentrene. Bruk og markedsføring er de viktigste markedsføringstiltakene. Det er for liten oppmerksomhet rundt bevaringsoppgavene og det settes i liten grad av ressurser til arbeidet. ”Fokus unghest” er det viktigste bidraget i dagens situasjon.

Styremøte Norsk hestesenter 22.04.10

På basis av notatene til og drøftingene i møtet i utvalget 04.03.10 utarbeidet prosjektgruppen et utkast til rapport som ble behandlet av styret i Norsk hestesenter den 22.04.10. Styret vedtok da å sende rapporten ut på høring til de regionale sentra og organisasjonene for de særnorske rasene. Medlemmer av utvalget ble også tilskrevet med orientering om styrets vedtak og en oppfordring til å komme med synspunkter. Rapporten ble sendt på høring uten oppsummering og anbefalinger. Høringsinstansene ble spesielt bedt om å gi tilbakemeldinger på kapittel 3 Nasjonale oppgaver, kapittel 5 Organisering og på eventuelle klare feil og mangler i rapporten. Videre ble det bedt om at høringsinstansene kommenterte om det var forhold utover det som var med i høringsutkastet som burde omtales i oppsummering og anbefalinger. Og til slutt hvordan spørsmålet om investeringsbehovet burde besvares. Høringsbrevet følger rapporten som vedlegg.

Høringen

Rapporten ble sendt på høring den 28.04.10 med svarfrist 08.06.10. Rapporten ble sendt på høring til Nord-Norsk Hestesenter AS, Norsk Fjordhestsenter AS, Landslaget for Nordlandshest/Lyngshest, Norges Fjordhestlag og Landslaget for Dølehest. Av disse er det bare Landslaget for Dølehest som ikke har sendt høringsuttalelse. Hovedelementene fra innspillene fra høringsinstansene er tatt inn nedenfor.

Norges Fjordhestlag AS Norsk Fjordhestsenter

Norges Fjordhestlag og AS Norsk Fjordhestsenter har sendt felles høringsuttalelse.

De er kritisk til den framgangsmåte som er valgt ved at styret har valgt å sende et rapportutkast på høring uten at utvalget som er oppnevnt har behandlet rapporten og at slutføringen av arbeidet vil skje i regi av Norsk Hestesenter. De peker på at det er avgjørende at de tre sentrene alle kan stille seg bak utredningsarbeid og konklusjoner. De sier også at rapporten ikke svarer på mandatet.

I forhold til selve rapporten påpeker de at det er et skjevt forhold mellom beskrivelsen av Norsk hestesenter og de to regionale sentra og slik sett er et partsinnlegg fra en av partene.

De viser videre til at det er føringer for framtidig oppgavefordeling som ikke har vært drøftet i utvalget og som heller ikke er i samsvar med avlsorganisasjonenes ønsker. Som eksempel på dette nevnes at Norges Fjordhestlag tidligere har ønsket å legge stambokføring for fjordhesten til AS Norsk Fjordhestsenter. De påpeker videre at det er vurderinger som ikke er i tråd med de faktiske forholdene. Som eksempel her nevner de at seminastasjonene ikke er definert som en nasjonal oppgave, noe de er uenige i. De peker på at seminastasjonen ble etablert for å være et redskap for å ivareta bevaring, markedsføring og videreføring av fjordhesten som nasjonal rase.

De er enige i at statlige midler ikke skal brukes for å skaffe seg konkurransefortrinn i kommersiell sammenheng.

De viser også til at omtalen av forskning gir et lite nyansert bilde av virkeligheten, da aktiviteter utført av Norsk Hestesenter dominerer.

De slutter seg til vurderingen i forhold til organisering.

Oppsummeringsvis viser de til at rapporten ikke svarer på oppdraget og at den ikke er egnet for å få på plass ei god oppgave, ansvars- og ressursfordeling mellom de tre sentrene.

Nord Norsk Hestesenter AS

Innledningsvis takker de for at dette er en prosess hvor flere involverte aktører gis mulighet til uttalelse. I det videre har de behandlet de ulike deler av rapporten.

Ad pkt 3.1: Kompetansesenter

De påpeker at kompetansesenter til en viss grad er definert, men at det fortsatt er diffust hva som legges i dette og hva som ventes av sentrene mht hestefaglig kompetanse og derigjennom utvikling og initiering. De påpeker at det er knyttet en rekke forventninger til rollen, uten at det er konkretisert tydelig hvilke oppgaver sentrene skal forvalte som kompetansesenter og heller ikke på hvilke nivå.

De støtter ellers opp om vurderinger i forhold til kompetansesenterfunksjonen.

I forhold til kommersiell aktivitet viser de til at denne i dag er med på å finansiere nasjonale oppgaver. Statstilskuddet er ikke tilstrekkelig til å dekke de nasjonale oppgavene og heller ikke til å ivareta bevaringsoppgavene på en tilfredsstillende måte. Tilskuddet gis ikke for å dekke kompetansesenterfunksjonen og NNHS kan derfor ikke ivareta denne oppgaven slik det forventes.

Ad pkt 3.2: Avl

De påpeker at rolle og ansvarsfordelingen i forhold til utstillinger og kåringer må bli tydeligere og at også ansvaret for kostnadene må bli klargjort slik at man har en omforent forståelse. For de særnorske rasene kan utstillingen sies å være en nasjonal oppgave i det de stimulerer til målrettet avl for de norske rasene. NNHS bruker en del av statstilskuddet til utstillinger.

Ad pkt 3.3: Utdanning

Dersom alle tre nasjonale sentrene forventes å være kompetansesenter, bør det være et minimumskrav at deler av fagskoleutdanningen også kan gjennomføres ved de to regionale sentrene. Hestefag er et praktisk fag og dersom man ønsker å heve hestefaglig kompetanse på nasjonal basis er de negativ til at fagskoleutdanningen kun skal kunne tas ved NHS. De påpeker at NHS bør ha et overordnet ansvar for utdanningen, men at det bør være desentraliserte tilbud. De viser til at dette vil utløse krav til fasiliteter og framtidige investeringer.

Skal NNHS være aktive på utdanningsområdet må de ha andre økonomiske rammer enn det de har i dag. De påpeker videre at utredningen må konkretisere hva som er nødvendig for framtida i forhold til hestefaglig utdanning utover å registrere hva som eksisterer i dag. Dette må sees i et lengre utdanningsløp og i lys av behov for kompetanse.

Ad pkt 3.5: Bevaring og utvikling av de 3 nasjonale hesterasene

De understreker viktigheten av markedsføring, rekruttering og aktiv bruk. De er enige i at det er behov for en rolleavklaring med hensyn til bevaringsansvaret. Det er viktig at det er økonomiske rammer ved de tre nasjonale sentrene slik at de skal kunne bruke hester av sine

respektive raser. De understreker også viktigheten av at hestefaglig personelle blir kjent med de særnorske rasene gjennom sin utdanning.

Ad kap 4, : Nasjonale midler til drift av hestesentrene og pkt 4.3 Nord-Norsk Hestesenter
I forhold til omtalen av NNHS som lærebedrift viser de til det som står i rapporten og påpeker i tillegg at det er et distriktspolitisk/regionalt hensyn fordi det er få bedrifter i heste- og hovslagerfaget i Nord-Norge som kan gi opplæring i alle sider av læreplanen og generelt få lærebedrifter i Nord-Norge sammenlignet med landet for øvrig.

Til det som er sagt om rideskolevirksomhet viser de til at det er et viktig markedsføringsaspekt ved å bruke de nasjonale rasene og for deres del nordlandshest/lyngshest i rideskolen.

De er enige at de nasjonale sentrene bør ha et antall hester av de norske rasene som de eier selv og fornyer jevnlig, det er viktig i markedsføringssammenheng å vise hestene i bruk. NNHS har ikke økonomi til å eie hester selv i dag.

Ad kap 5: Organisering

De støtter utredningens vurdering. I tillegg til en samarbeidsavtale vil de ha en arbeidsgruppe bestående av sentrenes daglige ledere og styreledere hvis formål er å utvikle samarbeid og konkretisere arbeidsfordeling og oppgaver. Videre sier de:

” De tre sentrene må ha en felles plattform å arbeide ut fra når det gjelder bevaring og utvikling av de særnorske rasene, og et felles faglig ståsted for hestefaglig utdanning og kompetanseheving i framtida. Spørsmålet blir neppe om det er nok oppgaver å ta tak i for de tre sentrene mht de to områdene, spørsmålet blir å fordele et mangfold av eksisterende og kommende oppgaver/utfordringer til beste for Norge som framtidig ”heste-nasjon”. Dette må være overordnet, deretter bør man vurdere å utvikle sentrenes egenart og regionale tilpasning.”

Ad kap 6: Investeringer

Dersom NNHS skal ivareta rollen som kompetansesenter for framtida er byggetrinn 2 nødvendig, de er avhengige av fasiliteter som internat, undervisningslokaler, møterom m.v. Videre påpeker de at det er akutt behov for vedlikehold på flere områder. I forhold til investeringsbehov viser de til at et forsiktig estimat på kostnadene ved byggetrinn 2 er 3 mill kr. Det er ikke utarbeidet estimat for internat, men de påpeker at det vil være langt høyere enn 3 millioner kroner.

Til slutt: Oppsummering

- De nasjonale senterne er nødvendige i forhold til å ivareta de særnorske rasene. Også i forhold til landsdelen er det viktig å ha et nasjonalt senter for hestefag.
- Utvikling av NNHS som nasjonalt kompetansesenter er ikke mulig innen dagens økonomiske rammer.
- Nasjonale oppgaver bør defineres mer presist med hensyn til sentrenes framtidige virke. Innholdet, roller, ansvar og forventninger er uklare for de involverte, det må bli klarere hva kompetansesenter vs nasjonalt senter for særnorsk rase skal medføre. Prosessen fram til en slik avklaring må ivaretas på en ryddig måte.
- Styret har vedtatt å anbefale at senteret avvikles dersom statstilskuddet ikke økes vesentlig i 2011.

- Dersom NNHS skal kunne ivareta sin rolle som et senter for nordlandshest/lyngshest og som kompetansesenter er det nødvendig med ytterligere 3 årsverk og en tilskuddramme på 3 mill kroner.

Avslutningsvis takker de for muligheten til å kunne gi høringsuttalelse og for det de anser som en god og ryddig prosess angående framtida for de nasjonale sentrene. De ser fram til det videre arbeidet og utredningens oppsummering i kapittel 7.

Landslaget for nordlandshest/lyngshest

Landslaget setter stor pris på den brede invitasjonen i hele organisasjonen med muligheter til å komme med innspill til denne viktige utredningen.

Innledningsvis påpeker de at det er av svært stor betydning for bevaring og utvikling av nordlandshest/lyngshest at Nord Norsk Hestesenter gis økonomiske rammer som gjør senteret i stand til å ivareta de nasjonale oppgavene som angår rasen, og at de rammene ikke eksisterer i dag. De viser til at senteret står i fare for å måtte avvikles i nær framtid.

Ad kap 3: Nasjonale oppgaver

De er glad for at utredningen påpeker at NHS har et overordnet ansvar for de særnorske rasene. De understreker videre at det er åpenbart at det er et behov for en tydeligere rolleavklaring.

De er videre enige i at det er behov for en gjennomgang og konkretisering av bevaringsbegrepet og en rolleavklaring mellom de ulike aktører og Landbruks- og matdepartementets forventninger i forhold til bevaringsarbeidet.

De viser til at Fokus Unghest har hatt og har stor betydning i bevaringsarbeidet og at det er viktig. Men at prosjektet beslaglegger en stor del av de avlsstimulerende midlene som de involverte organisasjonene får og at prosjektet i stor grad drives på dugnad. Begge deler må vurderes.

Landslaget er svært glad for at markedsføringsaspektet vektlegges så tydelig som en viktig del av bevaringsarbeidet og setter pris på at det påpekes at NHS bør ha oppstalla og bruke hester av de tre særnorske rasene. De understreker at det er viktig at de tre særnorske rasene inngår i fagskoleutdanningene.

De påpeker også at det trengs en rolleavklaring i forhold til ansvarsnivå for å vise hestene i bruk.

Ad kap 5: Organisering

De er enige med de vurderinger som framgår under dette punktet.

Videre skisserer de noen av de arbeidsoppgavene som de mener NNHS og NHS kan samarbeid om og hvor en rolle- og oppgaveavklaring i forhold til dagens praksis vil kunne være nødvendig og positiv. De viser til at selv om hestetallet øker i Norge, går antallet av de særnorske rasene ned.

- Informasjons- og markedsføringsarbeid. De skisserer en løsning der NHS har ansvar for et samarbeidsråd mellom mange aktører i heste-Norge og der det utarbeides felles informasjons- og markedsføringsstrategier/omdømmestrategier rettet mot ulike

interessenter. De regionale sentrene kan inngå i denne arbeidsgruppa med sin spesielle kompetanse og kontakter innenfor sin rase og region

- Utvikling av kurstilbud. Ut fra NNHS sin kunnskap om sin rase og regionen vil de være en nyttig og nødvendig medspiller i utvikling av nye kurstilbud ved NHS sin utdanningsavdeling. Det løpende samarbeid om utvikling og tilbud av kurs vil være svært viktig
- Fokus Unghest. Organisering og videreutvikling kan deles mellom de tre sentrene og avlsorganisasjonene på en litt mer profesjonell basis enn i dag.
- Utvikling /bevaring av hesterasen/utarbeidelse av avlsplan. NHS har det overordnede faglige ansvar, besitter den nødvendige kompetansen og har etablert samarbeid med relevante miljøer som UMB og NVH. NNHS bør kunne ha en tydeligere rolle enn i dag, hvor de kan bidra med sin spesielle kompetanse på rasen. NNHS må også ha en aktiv rolle i utarbeidelse av avlsplanen.
- Dommerutdanning. NNHS bør brukes mer aktivt.
- Utstillinger og andre aktiviteter for rasen. Det er behov for rolle og forventningsavklaring mellom NHS, NNHS og landslaget.

Ad kap 4: Nasjonale midler til drift av hestesentrene.

Rasen og regionene er avhengig av NNHS i forhold til lokaliteter, kompetanse og som medarrangør for å videreutvikle hesteholdet i Nord-Norge og for å bevare og utvikle rasen. Statstilskuddet brukes til bevaringsoppgaver, tilskuddet i dag er ikke tilstrekkelig til å ivareta disse oppgavene slik det er ønskelig og andre nasjonale oppgaver er det derfor ikke rom for.

Ad kap 6: Investeringer

Det er vanskelig for landslaget å ha en konkret formening om investeringsbehov ved NNHS, men de kjenner seg godt igjen i rapportens beskrivelse av manglende byggetrinn 2, manglende vedlikehold, manglende egne hester og manglende utstyr.

Håndtering av høringsinnspillene.

Vi har fått mange og varierte innspill i høringen. Innspillene viser at de nasjonale hestesentrene er svært viktige for de særnorske rasene og deres organisasjoner. Men også at sentrene har stor betydning for utviklingen av hest i Norge og i den regionen de er lokalisert. Vi har valgt å ikke foreta endringer i rapportens kapitler 1-6, men beholdt disse slik de var da de ble sendt på høring. Innspillene i høringen er tatt inn og drøftet i kapittel 7 Oppsummering og anbefalinger, og er således et viktig grunnlag for det som står der.

2. De nasjonale sentra

De nasjonale sentra ble opprettet som en direkte følge av nedlegging av hestetjenesten i forsvaret. Saken ble utredet og lagt fram for Stortinget i 1983 (jfr St.meld.nr.78 (1982-83)) og behandlet i 1984 (jfr Innst.S.nr.130 (1983-84)). Storkomiteen viste til at en stiftelse med statlig deltagelse og med ulike hesteorganisasjoner representert var en tjenlig organisering for det ansvarlige organet for den sivile hestetjenesten. De forutsatte videre at stiftelsen skulle etablere underavdelinger i Nord-Norge og på Vestlandet med et særlig ansvar for Nordlandshesten/Lyngshesten og Fjordhesten.

2.1 Norsk Hestesenter

Stiftelsen Norsk Hestesenter (NHS) holder til på Starum i Østre Toten, og startet sin drift i 1986, de gikk da over fra å være et militært til å bli et sivilt hestesenter. Målet er å fremme

kvaliteten på norsk hestehold, og å være det øverst faglige kompetansesenter for hestepersonell og senter for avl i Norge.

Anlegget består av kontorlokaler, internat med 48 sengeplasser, to ridehus, rettstrekke, travbane, islandshestbane, dressurbane, sprangbane, kjørebane, feltrittbane, smie, salmakerverksted, flere staller for oppstalling av egne/skolehester samt elevenes medbrakte hester, totalt 98 stallplasser og gjestestaller i utkanten av området. Deler av anlegget bærer preg av alder og manglende vedlikehold. Noen av de eldre stallene oppfyller ikke dagens krav til oppstalling og er heller ikke praktiske for moderne hestehold. Internatet er umoderne, har stort behov for oppgradering og er ikke i tråd med dagens krav til standard.

NHS består i dag av to avdelinger, avls/sertifiseringsavdelingen og kurs/kompetanseavdelingen, med til sammen 30 faste ansatte og 5 lærlinger. NHS hadde i 2009 en omsetning på om lag 31 mill kroner og driftstøtten fra Norsk Rikstoto utgjorde i overkant av 22 mill kroner.

NHS eier en del godt skolerte hester av forskjellige raser, som brukes i ulike sammenhenger i egen virksomhet.

Norsk Hestesenter tilbyr utdanning for ridelærere på 3 trinn, travtrenere, galopptrenere (i samarbeid med Øvrevoll) og stallmestere. Samt en del mindre helge- og ukekurs i forskjellige hesterelaterte emner. De oppnevner dommere til utstillinger og utdanner disse. Fører stambok for de særnorske rasene og noen andre raser i Norge og godkjenner avlsplaner for raseorganisasjonene. Senteret arrangerer hingsteutstillinger, utvidet bruksprøve og er dølahestens ”hjem”.

2.2 Norsk Fjordhestesenter AS

Norsk Fjordhestesenter AS ligger i Eid i Sogn og Fjordane. Senteret ble opprettet i 1989 og fulgte opp vedtaket i Stortinget om å opprette et senter på vestlandet. Eid kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune og Norges Fjordhestlag gikk sammen og overtok et privat anlegg. Det var ikke tilfeldig at senteret ble lagt her, hingsteutstillinger har blitt holdt på Eid siden 1886.

Anlegget består av staller for private og senterets egne hester og har plass til rundt 70 hester. Sykestall for veterinærklinikken, seministasjon, undervisningsrom, kantine, kontorlokaler, ridehus, hytter for utleie og til bruk under arrangementer, samt ridehus og luftegårder.

Økonomien forhindrer løpende vedlikehold og det begynner å merkes på deler av anlegget. Spesielt hyttene er i så dårlig stand at de ikke kan brukes.

Det er i dag fire fast ansatte på senteret i hel - og deltidstillinger (om lag 3 årsverk), som tar seg av alt fra daglig drift til administrasjon. Mye arbeid gjøres på frivillig basis av de ansatte utenom arbeidstid. Omsetningen var på 3,8 mill kroner i 2008, hvorav 933.000 kroner er årlig statstilskudd. Mesteparten av inntektene kommer fra utleie av anlegget til Fjordane Folkehøgskule som de har et nært samarbeid med.

Senteret eier til en hver tid 15-20 fjordhester til bruk i rideskolen. De kjøper også et antall hester som utdannes på senteret for å tilby interesserte kjøpere høyt skolerte hester av rasen. Dette oppgir de å ha tjent penger på så langt.

Når det gjelder utstyr til hestene er dette noenlunde tilstrekkelig, det er alltid behov for utskifting av saler og utstyr til skolehestene.

NFHS tilbyr Ridekurs for nybegynnere og viderekommende der lærerne på folkehøyskolen underviser, hytteutleie, semin fra kårede Fjordingshingster, rideleir og ferdig utdannede hester. Utfører utvidet bruksprøver og arrangerer utstillinger i samarbeid med Norsk Hestesenter.

2.3 Nord-Norsk Hestesenter AS

Nord-Norsk Hestesenter AS ligger i Målselv i Troms og ble opprettet i 1989 i samsvar med Stortingsbehandlingen i 1984, noe av bakgrunnen var nedleggelsen av Kløvkompagniet. Senteret var planlagt bygd i 2 trinn av økonomiske årsaker. Etter at byggetrinn 1 sto ferdig ble det opprinnelige tilskuddet halvert, noe som har ført til at trinn 2 aldri har blitt igangsatt. Senteret fremstår derfor som halvferdig. Trinn 1 var ment som en midlertidig løsning som lett kunne bygges på. Dette gjør at senteret i dag mangler fôrlager, flerbruksrom og en del andre vesentlige fasiliteter.

NNHS har i dag 4 fast ansatte i del- og fulltidsstillinger (om lag 3,5 årsverk) samt 3 lærlinger i hestefaget. Omsetningen er på i overkant av 3 mill kroner i året, herav statstilskudd på 933.000 kroner.

Anlegget består av privatstall, skolestall og gjesestall, ridehus, undervisningsrom, kontorer og et lite varmerom, kontor for MålselVET, travbane, utendørsridebaner og luftegårder. Deler av anlegget bærer preg av dårlig vedlikehold.

NNHS har som mål at hestene på senteret til enhver tid skal være Nordlandshest/Lyngshest, de gir billigere stalleie til hester av rasen og skolehestene er i hovedsak Nordlandshest/Lyngshest. De eier ingen hester selv i dag, men leier hester av privatpersoner og trener de til bruk i rideskolen. NNHS har et ønske om selv å eie skolehestene, men dette er pr. i dag ikke mulig grunnet den økonomiske situasjonen.

Utstyret til rideskolehestene er tilfredsstillende, men det mangler en del til kjøring og til undervisning.

NNHS tilbyr undervisning i ridning og kjøring, handicapidning, kurs i hovslagertjeneste, oppstalling. Samt utdanning og kurs i samarbeid med norsk hestefagskole, lag og organisasjoner og Norsk Hestesenter. Utfører utvidet bruksprøve og arrangerer utstillinger i samarbeid med Norsk Hestesenter.

2.4 Oppsummering

Alle tre sentra er opprettet med bakgrunn i stortingsvedtak fra 1984. De fungerer som kompetansesenter for hestefag og hestehold og tilbyr et bredt spekter av kurs og aktiviteter. Hvert av sentrene har ansvar for en av de særnorske rasene, Norsk hestesenter har i tillegg et overordnet ansvar for alle tre. Og et nasjonalt ansvar innen avl generelt og utdanning av hestefaglig personell.

Alle sentrene sliter med dårlig økonomi og å finne ressurser til å utføre sine oppgaver og foreta vedlikehold av anlegg og utstyr. De ansatte ved alle sentrene nedlegger en stor frivillig innsats utover sin normale arbeidstid. Uten denne innsatsen ville ikke aktiviteten ved sentrene

kunne gjennomføres. I tillegg til ordinær virksomhet har eller deltar sentrene i prosjekter som understøtter deres aktivitet.

3. Nasjonale oppgaver

Nasjonale oppgaver kan oppfattes som oppgaver hestesentrene utfører for sentrale myndigheter eller på vegne av nasjonen. Dette er også begrunnelsen for at sentrene mottar tilskudd over statsbudsjettet eller via Rikstoto for å kunne gjennomføre denne aktiviteten. Nasjonale oppgaver vil for hestesentrenes del være forankret i Stortingsbehandlingen som er bakgrunnen for opprettelsen, vedtektene, forskrifter, internasjonale avtaler (Riokonvensjonen) eller tildelingsbrev/oppdragsbrev fra departementet. Senere Stortingsdokumenter kan også gi føringer for hvilke oppgaver hestesentrene skal utføre.

Gjennom arbeidet med utredningen har prosjektgruppa også avdekket at det er flere aktiviteter enn det som omfattes av definisjonen over som av mange oppfattes som nasjonale oppgaver. Det er oppgaver som sentrene utfører på vegne av/eller på oppdrag fra eierne/stifterne. Altså aktiviteter som har karakter av å være oppgaver som hele eller deler av hestenæringa har stor interesse av eller gir føringer for at skal gjennomføres.

I mandatet står det følgende om definering av sentrenes oppgaver:

I det videre arbeid er det viktig å få en klar og entydig definisjon av aktiviteten ved de tre sentrene kategorisert i nasjonale oppgaver, kompetansesenter og kommersiell aktivitet (er dette den mest fornuftige kategoriseringen). Hvilke nasjonale oppgaver er anerkjent og hvilke er det ønskelig/nødvendig å få anerkjennelse for? Hva ligger i roller som kompetansesenter og hvordan skal dette utvikles framover for hver av sentrene og sentrene samlet?

Gjennom arbeidet har vi endt opp med en annen inndeling enn det mandatet i utgangspunktet trekker opp. En inndeling slik den er gjengitt over gjorde det vanskelig å besvare oppgaven. Kapittel 3 heter Nasjonale oppgaver og kompetansesenter er beskrevet som en av de nasjonale oppgavene. Vi endte med å definere følgende som nasjonale oppgaver: kompetansesenter, avl, utdanning, forskning og bevaring. Disse er nærmere omtalt i avsnittene 3.1-3.5 i det følgende.

Kommersielle aktiviteter har vi ikke lagt noen vekt på, kun en liten omtale til slutt under kompetansesenter. De kommersielle aktivitetene er etter vår oppfatning mindre interessante for denne utredningen. Så lenge den kommersielle aktiviteten kompletterer og ikke fortrenger de oppgavene sentrene egentlig skal bedrive. Realiteten er nok at en slik fortrengning skjer ved de regionale sentrene i dag, rett og slett fordi de må hente så stor andel av sin omsetning i markedet.

3.1 Kompetansesenter

For alle tre hestesentrene gjelder det faktum at de forventes å være kompetansesentre for hestenæringa generelt og for de nasjonale rasene spesielt. Dette er klart uttalt i Stortingsmelding 78 (1982-83) Om hestetjenesten i forsvaret og Stortingets behandling av denne (Innst S.nr 130 (1983-84)) som var foranledningen til opprettelsen av alle sentrene. De samlede ressurser og kompetansen ved sentrene, samt det faktum at sentrene skal ha et særskilt fokus på en av de tre særnorske rasene gjør at innretning på og forventningene til sentrene vil og må være noe ulik.

Norsk hestesenter forventes å være et nasjonalt kompetansesenter på alle områder som gjelder hestenæring og hestehold. I formålsparagrafen til Norsk hestesenter er dette synliggjort på følgende måte: *Å fremme kvalitet på hestehold og avl i Norge og i henhold til vedtektene å være det øverste faglige senter for utdanning av hestepersonell og for avl av hest i Norge.* Dette innebærer at de forventes å kunne svare på alle typer spørsmål knyttet til hest, hestehold og – næring. De forventes i tillegg å være et nasjonalt utdannings- og kurscenter på internasjonalt nivå som tilbyr kurs av kortere og lengre varighet med sikte på å øke kompetansenivået på hestepersonell og legge til rette for at hestenæringa oppfattes som kompetent og profesjonell.

De to andre sentrene har noen av de samme forventningene som Norsk hestesenter i forhold til å kunne svare på spørsmål på et regionalt nivå, i tillegg til at de forventes å ha spesielle kunnskaper om de rasene de er et nasjonalt senter for. Det er videre en forventning om at de kan tilby utdanning og kurs i regionen, i stor grad i regi av og i samarbeid med Norsk hestesenter. For Nord-Norsk hestesenter fremgår dette av vedtektene: (§ 3): *selskapets formål er å fremme nordlandshesten/lynghesten nasjonalt, bidra til å utvikle hestehold og hestesport, og være et Nord-Norsk kompetansesenter for hestefag.* Norsk Fjordhestesenter har også formulering som går i samme retning (§1): *...slik at senteret kan stå fram som eit nasjonalt kompetansesenter for fjordhestarbeidet.*

Ut fra forhistorien vil det å være et kompetansesenter være en helt sentral oppgave for alle og hovedbegrunnelsen for at de i sin tid ble opprettet som nasjonale sentre. Hesteholdet øker (igjen) i omfang både som næring og hobby/fritidsaktivitet. Behovet for kompetanse vil også være økende. De nasjonale sentrene må være i forkant og kunne tilby den kompetansen som etterspørres både fra de som har hest som hobby og næring. Etter vår oppfatning innebærer dette at alle hestesentrene må ha en grunnbemanning som gjør det mulig å utøve rollen som kompetansesenter. I hvilket omfang og hvilken kompetanse som da er nødvendig vil det antagelig være ulike oppfatninger av.

Nærmere om kompetansesenterfunksjonen

Både forvaltning, næring og hesteinteresserte forventer at et nasjonalt hestesenter skal kunne svare på alt som har med hest å gjøre eller henvise til de som kan. De forventes å bidra med sin kompetanse i mange ulike sammenhenger; over telefon, i møter, gjennom foredrag, deltagelse i utvalg, i forskningsprosjekter, egne arrangementer og gjennom oppvisninger, omvisninger og visninger på egne anlegg. Og fordi de har rolle som nasjonalt senter forventer de aller fleste at kompetansesentertjenestene er gratis. Å være kompetansesenter er ressurskrevende!

Grovt sett består kompetansesenterfunksjonen av:

- *Fagsenter for avl.* Norsk hestesenter er gjennom forskrift og vedtekter tillagt et særskilt ansvar for hesteavl i Norge. I tillegg til de lovpålagte oppgavene som blir omtalt særskilt skal NHS være et fagsenter for hesteavl. Dette er en sentral servicefunksjon som de er tillagt. De faglige rådene Norsk hestesenter gir vil være viktige for utviklingen av de ulike hesterasene i Norge. Denne rollen bør utvikles og tydeliggjøres slik at den ikke blir borte i de formelle oppgavene som er knyttet til selve hesteavl.
- *Utdannings- og kurscenter.* En oppgave som Norsk hestesenter er tillagt gjennom vedtektene. Det forventes at det skal tilbys og utvikles tilbud som er relevante i forhold til utvikling av hesteholdet og – næringen. Norsk Hestesenter utarbeider hvert år en kurskatalog med oversikt over tilbudene. Utdanningsvirksomheten blir nærmere omtalt i eget avsnitt. De regionale sentrene vil kunne være tilbydere av enkelte kurs. Kursutvikling

har en kostnad. I dag er det i stor grad Norsk Hestesenter som utvikler kursene, sitter på rettighetene og er faglig ansvarlig. Norsk hestesenter har satt ut noen kurs på en form for "lisensiering" der lokale miljøer gjennomfører, mens NHS godkjenner forelesere, retter besvarelser og utsteder kursbevis. De regionale sentrene er tilbydere av kurs etter denne modellen. I forhold til ansvars- og arbeidsdeling når det gjelder kurs er det kompetanse og kapasitet (ressurser) som avgjør hva sentrene kan utvikle og tilby.

- *Svare på telefonhenvendelser ang. hestehold.* NHS forventes å kunne svare på alt og ha henvisningskompetanse på det mest spesielle. De to andre sentrene forventes å ha i stor grad henvisningskompetanse på det generelle og spesialkunnskaper om den rasen de er ansvarlig for. Denne funksjonen må utvikles og tydeliggjøres slik at de møter de forventningene som omverdenen har! Den form for "førstelinjetjeneste" som dette i realiteten er, er viktig for omdømme og tillit til sentrene. Bevisstheten om viktigheten av denne rollen må forankres i hele virksomheten, slik at sentrene får fornøyde brukere og stor grad av "gjenkjøp".
- *Kompetansebidrag.* Det forventes at sentrene skal kunne bidra med kompetanseoverføring gjennom deltagelse i møter, utvalg og forskningsprosjekter, med foredrag i ulike sammenhenger og gjennom omvisning og markedsføring/visning av ulik hesteaktivitet, fagdager og seminarer. Forventningene kommer både fra offentlige etater, private virksomheter og enkeltpersoner. Sentrene skal gjennom dette være hestefaglige "utstillingsvinduer" som bidrar til å løfte hesteholdet generelt og de særnorske rasene spesielt.

Kompetansesenterfunksjonene forventes å være gratis, de er nasjonale kompetansesentre! Unntak er kurs og seminarer hvor det aksepteres en viss kurs- eller seminaravgift.

Vurdering

Kompetansesenterfunksjonen omtales av alle som den helt sentrale oppgaven for alle sentrene både nå og i framtiden. Kompetansen ved sentrene må være riktig dimensjonert i forhold til ansvar for og etterspørselen etter kompetansesenterfunksjoner. Det må klargjøres og informeres både eksternt og internt om hvilke tjenester sentrene kan tilby. Det er behov for en forventningsavklaring slik at brukere opplever å bli betjent på en tilfredsstillende måte. Internt bør funksjonen sikres en framtidsrettet avklaring og utvikling gjennom utarbeidelse av bemannings- og kompetanseplaner. Det er også viktig at tilbud om kurs fra de tre nasjonale sentrene synliggjøres samlet gjennom utarbeidelse av en felles årlig kursplan.

Kommersielle aktiviteter er tjenester eller kurs hestesentrene tilbyr og som forventes å være selvfinansierende. Sentrene har noe ulikt omfang av denne type aktivitet. De to regionale sentrene henter årlig fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$ av sine inntekter fra kommersielle og selvfinansierende aktiviteter. Norsk hestesenter henter årlig om lag $\frac{1}{4}$ av sine inntekter fra kommersiell aktivitet. Vi vil ikke gå nærmere inn i beskrivelse av disse aktivitetene. Generelt virker det som sentrene er forsiktige i prising av denne type aktivitet. Dette kan skyldes at sentrene er for lite bevisst i forhold til å prise sine tjenester i forhold til faktisk kostnad (det er ikke utarbeidet kostnadskalkyler). Videre at det er noe ulik betalingsvilje og – evne i markedet og at sentrene ser det som en del av sitt oppdrag å tilby kurs og gjennomføre ulike arrangementer. Vi ser at disse aktivitetene ikke er selvdekkende og kostnadene i noen grad dekkes av de nasjonale bevilgningene.

3.2 Avl

Forskrift om godkjente (reinavla/registrerte) dyr av hestefamilien (FOR 1999-01-13 nr 67) gir grunnlaget for organisering og gjennomføring av hesteavlen i Norge. Forskriften gjelder alle dyr av hestefamilien som skal nyttes til avl og/eller konkurranse.

I henhold til forskriften skal det føres et **dyreregister (stambok)** hvor dyr av hestefamilien føres opp eller registreres med angivelse av alle kjente forfedre. For å bli offentlig godkjent må instanser med hovedkontor i Norge, som fører eller oppretter dyreregister, søke Mattilsynet om dette. Stambokføring av et individ krever at spesifiserte krav er oppfylt. Oppgavene med stambokføring skal ihht forskriften (§ 19) være selvfinansierende.

NHS er ansvarlig for alle offisielle hesteutstillinger i Norge. Hingstekåringer arrangeres av NHS i samarbeid med hesteavlsorganisasjonene og lokale arrangører. Hoppeutstillinger og unghestskuer arrangeres av lokale utstillingsarrangører i samarbeid med NHS. Meningen med utstillingene er å danne grunnlag for en kontinuerlig forbedring av kvaliteten hos de norske hestene og være en rettesnor i det videre avlsarbeidet. Utstillingene er også med på å skape interesse og forståelse for målrettet avlsarbeid.

Alle hingster skal være kåret/godkjent i Norge for å kunne virke i avl i Norge. Dvs at de må vises og godkjennes på hingsteutstilling. **NHS oppnevner kåringsnemnder** for hver rase eller avlsretning for ett år om gangen. Medlemmer av kåringsnemndene skal være dommere ved de offentlige hingsteutstillingene etter behov. Det er mulig å påklage kåringsdommernes avgjørelse til en egen **klagenemnd**.

NHS oppnevner alle dommere ved offisielle hesteutstillinger i Norge. Dommere til hoppeutstillinger og unghestskuer oppnevnes etter at aktuelle avlsorganisasjoner og lokale arrangører har hatt anledning til å fremme forslag.

Funksjonen som dommer ved hesteutstillinger stiller klare krav til fagkompetanse. Med relativt få utstillinger og et begrenset antall individer av hver rase som vises det enkelte år, kan det bli relativt sjelden at en del dommere er aktive på utstillinger. Dette innebærer at det, i tillegg til behovet for **dommerutdanning**, også er et kontinuerlig behov for **oppdatering og skolering av dommere**. Styret i Norsk Hestesenter har vedtatt å sette økt fokus på dommerutdanningen. Dagens utdanningsløp er under evaluering og endringer i organisering og oppbygging vil bli vurdert/foretatt. Dommerutdanningen vil hele tiden måtte skje i tett samarbeid med avlsorganisasjonene.

Som grunnlag for avlen, skal alle raser ha en **avlsplan**. Avlsplanen er den enkelte avlsorganisasjons ansvar, men alle avlsplaner skal godkjennes av styret ved NHS.

Avlsrådet er et rådgivende organ i faglige saker for styret i NHS. Avlsrådet fordeler i tillegg midler til avlsfremmende tiltak, i tråd med avlsplanene, til de ulike avlsorganisasjonene.

Krav til **bruksprøver**, for hingster og hopper som skal vises på utstilling, følger av avlsplanene for hver enkelte rase. Bruksprøvene gjennomføres i forbindelse med utstillingen. For kårede hingster av de norske rasene kreves det, ihht avlsplanene, **utvidede bruksprøver**. De utvidede bruksprøvene gjennomføres ved de 3 nasjonale hestesentrene. Hingsteeierne betaler en egenandel, som fastsettes av styret ved NHS, mens det er NHS som står ansvarlig for kostnadene ved gjennomføring av de utvidede bruksprøvene.

Avlsarbeidet med hest i Norge er basert på sterke tradisjoner. I tillegg til den tidligere funksjonen til statskonsulenten i hesteavl, utstillingsvesenet med kåringsnemnder, avlsorganisasjoner og hesteavlslag er **statens hesteavlssetre** en særpreget norsk tradisjon. Landbruks- og matdepartementet har delegert ansvaret for hesteavlssetrene til NHS. Hamnene på Kongsvoll, Bekkelegeret, Kvitdalen og Tronhus er utleid, mens NHS står for driften av **Sikkilsdalen**.

Vurdering

Hesteavlen i Norge er i hovedtrekk styrt gjennom lov og forskrift, mens NHS er ansvarlig for utviklingen og gjennomføringen av hesteavlen i samarbeid med avlsorganisasjonene. Tradisjonene med stambokføring, gjennomføring av utstillinger og kåringer, utdanning og oppnevning av dommere og gjennomføring av bruksprøver skjer i et godt innarbeidet samarbeid mellom NHS og avlsorganisasjonene. Selv om det er innarbeidede rutiner for hvordan ting gjøres, er det på en del områder vanskelig å finne det formelle grunnlaget for den praksisen (ansvarsfordelingen) som er innarbeidet og i noen tilfelle også den logiske forklaringen på denne fordelingen. Det er derfor ønskelig at **ansvarsdelingen mellom NHS og organisasjonene blir enda tydeligere** enn det er i dag.

NHS må ha det overordnede ansvaret for avlen og gjennomføringen av kåringer og utstillinger, mens avlsorganisasjonene må ha ansvaret for de rasespesifikke kravene slik som avlsplaner, registrering/stambokføring, utdanning og oppdatering av utstillingsdommere på rasespesifikke krav, gjennomføring av bruksprøver med mer. Gjennom en tydeligere ansvarsdeling mellom NHS og organisasjonene vil også forventningene til hverandre bli avklart. Er det grunnlag for å ta inn et eget punkt i avlsplanen om ansvarsdeling mellom NHS og raseorganisasjonen?

Når det gjelder **de 3 særnorske rasene** har NHS, i tillegg til organisasjonene og de regionale sentrene, et særskilt ansvar for bevaring og utvikling. Ut fra dette må ansvarsfordelingen mellom hestesentrene og organisasjonene vurderes mer spesifikt for disse 3 rasene.

Registrering/stambokføring er den enkelte avlsorganisasjons ansvar. For de fleste raser er det få fødsler. Dette innebærer at vedlikehold av systemer, opplæring av personell og kvalitetssikring av det arbeidet som gjøres rundt registrering, kan rasjonaliseres betydelig gjennom en felles registreringsenhet, framfor at dette arbeidet utføres separat for hver enkelt rase. NHS bør, som en del av et nasjonalt kompetansesenter, kunne tilby denne tjenesten til alle avlsorganisasjonene.

Hesteavlssetrene har gjennom tidene hatt stor betydning i avlsarbeidet. I dag er nok den kulturhistoriske betydningen større enn den avlsmessige. Som et element i arbeidet med å bevare de norske rasene er imidlertid hesteavlssetrene viktige å ta vare på. Bruken av hesteavlssetrene bør utvikles på en slik måte at tradisjonene ivaretas samtidig som bruken av dem inngår som en funksjonell del av dagens avls-, nærings- og bevaringsstrategi.

3.3 Utdanning

I dag er det bare Norsk hestesenter av de tre som tilbyr utdanning. Dette følger også av formålsparagrafen: ”.....i henhold til vedtektene å være det øverste faglige senter for utdanning av hestepersonelli Norge”. Med utdanning menes i denne sammenheng kurs eller utdanningsopplegg som gir formell kompetanse på videregående, fagskole eller høyskolenivå

Fagskole

Utdanningstilbudene rettet mot ridelærer og travtrener skal på sikt være godkjent av NOKUT som fagskole på alle nivå. Pr. i dag er studieplanene for Ridelærer 1, Ridelærer 2 og Travtrener 1 godkjent. Det er videre planlagt å sende søknad om godkjenning for Ridelærer 3.

Studieplanen for Stallmester må etter vår vurdering også utarbeides slik at det også for denne utdanningen kan søkes godkjenning som fagskole. Stallmester er en sentral funksjon i hestehold av større omfang. Stallmesteren har et overordnet ansvar for mange hester og mange mennesker som daglig er innom stallen. Dyrevelferdsmessige og sikkerhetsmessige forhold, sammen med framtidig tillit til hestenæringen tilsier at denne utdanningen også må være kvalitetssikret på et fagskolenivå.

NOKUT godkjenningen innebærer også at studentene vil kunne søke lån og stipend i Statens lånekasse og skal ha de samme rammevilkår som andre studenter. Dette innebærer at utdanningstilbudet skal være gratis, mens studenten selv må dekke utgifter til bøker, opphold og mat.

NOKUT godkjenningen omfatter både utdanningens faglige innhold (studieplanen) og de fasiliteter som stilles til disposisjon for utdanningen i form av bygningsmasse, utstyr og bibliotek. En desentralisering av disse utdanningene vil derfor kreve en godkjenning av fasilitetene ved de regionale sentrene. I tillegg krever et nasjonalt utdanningstilbud at det er muligheter for overnatting og bespising i rimelig nærhet av utdanningsstedet.

Fagskoleutdanningene er veldig kostbare, omlag kr 500.000 pr student pr. kurs (21 uker). Det vil være viktig framover at utdanningskapasiteten utnyttes maksimalt. Det må tenkes smart i forhold til tilrettelegging av gjennomføringen slik at flest mulig deltagere kan få plass på hvert kurs og kostnadene pr student blir lavest mulig. Kravene til fasiliteter på hvert studiested og kostnadene med å sikre tilstrekkelige kvalitet på flere studiesteder tilsier at disse utdanningene bare bør gjennomføres ved Norsk hestesenter i fremtiden.

Høgskolekurs

Norsk hestesenter tilbyr i 2010 flere kurs på høgskolenivå tilpasset behov i markedet. Årets kurs tilbys i samarbeid med Høgskolen i Hedmark. Studentene kan dersom de ønsker det få studiepoeng for disse kursene. Følgende høgskolekurs tilbys i 2010:

- Innføringskurs "Unghest" (for ryttere med relevant erfaring)
- Stell og bruk av travhest (for lærere som underviser innen hestefag eller hesterelaterte fag, men åpent for andre som ønsker denne kompetansen)
- Hestehold med avsluttende hestekunnskapsksamen (for de med erfaring som ønsker mer kunnskap)
- Kjørelærer 1 (for de med erfaring som ønsker mer kunnskap)
- Kjørelærer 2 felles nordisk eksamen (for de som har gjennomført Kjørelærer 1)

I tillegg tilbyr Universitet for miljø og biovitenskap fra høsten 2010 et Bachelorprogram i hestefag. Kurset er utviklet i samarbeid med Norsk hestesenter og deler av utdanning vil bli gjennomført ved Norsk hestesenter (20 studiepoeng). Dette vil på sikt bidra med viktig kompetanse for å utvikle hesteholdet og hestenæringen i Norge.

De to regionale sentrene bør også ha potensial for å utvikle og tilby høgskoletilbud i samarbeid med de regionale høgskolene i sin nærhet. I forhold til høgskoletilbudene bør det på sikt være grunnlag for å "dele" tilbudene med hverandre i forhold til behov. I et framtidig

samarbeid om felles kurskatalog bør en viktig del av koordineringen være å se til at tilnærmet like fagtilbud ikke utvikles flere ganger. De regionale sentrene må ha kapasitet til å gå aktivt inn i slikt utviklingsarbeid.

Videregående utdanning

Norsk hestesenter tilbyr ikke egen utdanning på dette nivået. Ansatte ved Norsk hestesenter underviser på timelærerbasis ved hestelinja på Valle videregående skole. I tillegg har elevene ved skolen praksis ved Norsk hestesenter. Valle videregående skole kjøper disse tjenestene av Norsk hestesenter.

I tillegg har Norsk hestesenter og Nord-Norsk hestesenter til enhver tid lærlinger innen hestefaget. Norsk hestesenter tilbyr også nødvendige kurs og praksis for voksne med lang erfaring som vil ta fagbrev.

Norsk Fjordhestsenter har en stor del av sin aktivitet knyttet til utdanningstilbudet ved Fjordane folkehøgskole. Gjennom vinterhalvåret er det daglig 50-60 elever som får undervisning ved senteret. Lærerne ved folkehøgskolen utgjør også en viktig del av det samlede hestefaglige miljøet på og i tilknytning til Norsk fjordhestsenter.

Opplæringskontoret for hestefag er lokalisert til Norsk hestesenter.

Det er viktig at hestesentrene bidrar både til utdanning av lærere i hestefag og med sin kompetanse f.eks som timelærere der det er praktisk og relevant. Den ene siden av dette er å synliggjøre sentrene overfor ungdommen, den andre siden er å bidra med hestefaglig kompetanse på høyt nivå.

Etter-/videreutdanning

Norsk hestesenter tilbyr årlig et kurs rettet mot utdannede ridelærere for inspirasjon, oppfriskning og påfyll av kunnskap

Internasjonale organisasjoner

Norsk hestesenter er medlem av følgende organisasjoner:

International Group for Equestrian Qualification (IGEIQ), Equestrian Educational Network og European Trotting School Association (ETSÄ).

De to første er medlemsorganisasjoner som setter standarder for ridelærerutdanninger. Dette gjør at studentene kan ta deler av ridelærerutdanningen i ulike land. Den siste er en organisasjon for de som tilbyr utdanning innen trav.

Vurdering

Sentrene må klargjøre og utvikle sin rolle i forhold til utdanning innen hestehold og hestefag. Hestesentrene forventes å være framtidsrettede i sine tilbud om utdanning på alle nivå. Det vil være spesielt viktig at sentrene samarbeider om å klargjøre behovene i markedet og bidra til at det utvikles tilbud som dekker de identifiserte behovene. Ansvarsdelingen mellom sentrene må avklares og avtales. Videre må sentrene utvikle et forpliktende samarbeid med høgskolene i sitt nærmiljø for å utvikle tilpassede høgskoletilbud. Utdanningsaktiviteten ved sentrene er i en utviklingsfase. For å sikre at tilbudene holder tilstrekkelig kvalitet, svarer på de forventningene studentene har og er i tråd med behov i markedet må det lages kvalitetssikringssystemer som sikrer kontinuerlig utvikling, fornying og forbedring. Systemene må ha både objektive og kvalitative måleindikatorer. Det må gjelde alle tilbud,

men være tilpasset utdanningens omfang og varighet. Kapasiteten på utdanningsområdet må økes ved alle sentrene. NHS har økt tilbudet og utdanninger gis på et høyere nivå enn tidligere uten økning i studieadministrasjon. Det er vårt inntrykk at dette påvirker gjennomføringen av studiene slik at dette går ut over opplevd studiekvalitet.

3.4 Forskning

Norsk hestesenter har fram til 2009 hatt et forskningsutvalg som har arbeidet med forskningsspørsmål. Forskningsutvalget er oppnevnt av styret ved Norsk hestesenter og har hatt som mandat å utrede behov for og få igangsatt forskning på hest, hestehold og bruken av hesten på vegne av en samlet hestenæring. Rikstoto har i 2008 og 2009 stilt inntil 2 mill kroner pr år til disposisjon for finansiering av forskningsprosjekter.

Svensk-Norsk hesteforskning

I 2009 ble det inngått avtale med Stiftelsen Hästforskning om et samarbeid. Fra norsk side bevilges det 6 mill kroner pr.år fordelt med 2 mill kroner fra hhv Norges forskningsråd, Forskningsmidler over jordbruksavtalen og fra Norsk Rikstoto. Norsk hestesenter har en sentral rolle i å formidle hestenæringens forskningsbehov inn i samarbeidet. Norsk hestesenter stiller også med sekretariat for den norske delen av samarbeidet. I 2010 er det bevilget midler til 7 norske prosjekter, hvorav 4 i et norsk/svensk samarbeid.

Samarbeid med universiteter og høyskoler

Norsk hestesenter samarbeider med Norges veterinærhøgskole (NVH) og Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) i forhold til kunnskapsproduksjon som kan bidra til å utvikle næringa. Dette samarbeidet har over årene bidratt til flere forskningsprosjekter innen sykdom, helse, fôring, adferd, bruk av hest i næring mv. Den nyutviklede Bachelor i hestefag er et resultat av samarbeidet mellom NHS og UMB. Norsk hestesenter har hatt og har en viktig rolle som pådriver, initiativtaker, samtalepartner og kunnskapsleverandør i forhold til forskning innen hestefaget i vid forstand. Det er viktig at denne rollen består og utvikles.

Norsk fjordhestesenter har samarbeidet med NVH i forskningsprosjekter.

Initiativtaker/bestiller/bruker på vegne av næringa

I enkelte forskningsprosjekter vil hestesentrene ha en rolle som bruker, leverandør av tilretteleggingstjenester og praktisk kunnskap inn i prosjektet. Der sentrene på vegne av næringen tar et initiativ forventes som oftest en egenandel som kan komme både i form av eget arbeid og rene penger. Sentrene må i noen grad dekke denne egenandelen selv. I mange tilfeller bidrar også de øvrige interessentene bak initiativet med penger til gjennomføringen.

Der sentrene blir bedt om å bidra inn i prosjekter med sine kunnskaper og fasiliteter, men ikke har hatt en direkte rolle i initiativet, vil ofte kostnadene bli dekket etter regning av prosjekteier.

Vurdering

Uavhengig av hvordan forskningsprosjektene har oppstått og hvem som er formell prosjekteier vil prosjekter sentrene er involvert i erfaringsmessig påføre noen kostnader som må dekkes over eget budsjett. Sentrenes rolle i forhold til forskning er svært viktig bl.a i forhold til rollen som kompetansesenter. Det er også viktig at noen tar et kollektivt ansvar fordi dette er en næring med mange små enkeltaktører. Det må derfor være rom for noe ”forskningsdeltagelse” i sentrenes budsjetter.

3.5 Bevaring

Hensynet til bevaring og utvikling av de 3 nasjonale hesterasene var **en av grunnpilarene for opprettelsen av NHS, NFHS og NNHS** på 80-tallet. Bevaring av de nasjonale rasene er forankret både gjennom Stortingsvedtak og i forhold til Rio-konvensjonen. Det nasjonale ansvaret er delegert fra LMD og påhviler NHS, samtidig som NFHS har et spesielt ansvar for fjordhesten og NNHS har det samme i forhold til nordlands-/lyngshesten. Ulike sider ved bevaring er også **sentrale arbeidsoppgaver for de 3 avlsorganisasjonene**.

Innholdet i bevaringsbegrepet og ansvaret mellom de ulike aktørene er imidlertid lite konkretisert. Det er også uklart hvilke forventninger LMD har til det arbeidet som skal gjøres ved de 3 hestesentrene i forhold til bevaring av de norske rasene.

Avl, bruk og markedsføring/rekruttering er stikkord som går igjen hos alle parter når det gjelder aktuelle arbeidsoppgaver i forhold til bevaring. Gjennom stambokføring/registrering, utarbeidelse av avlsplaner og kåring av hingster ivaretas det formelle grunnlaget for rasene. Utbredelsen av rasen er imidlertid også avhengig av markedsføring/rekruttering og aktiv bruk.

Avlsorganisasjonene mener de jobber bra med fokus på bruk av sine raser, men savner mer midler til aktiv og mer storstilet markedsføring av rasene. Norges Fjordhestlag og Landslaget for Nordlandshest/Lyngshest fremhever begge at de har et avklart og velfungerende forhold til NFHS og NNHS i arbeidsfordelingen av bevaringsoppgavene, mens begge savner et større engasjement fra NHS i forhold til markedsføring og bruk av de nasjonale rasene. Også Landslaget for Dølehest savner et større engasjement fra NHS med tanke på markedsføring og bruk av rasen.

Prosjektet ”**Fokus unghest**”, som drives i felleskap av raseorganisasjonene for fjordhest, nordlandshest/lyngshest og dølehest, framheves av alle som et viktig tiltak i forhold til bevaring av rasene. Prosjektet har fokus på å høyne kvaliteten på unghestene og skape gode miljøer. Tiltakene i prosjektet gjennomføres i form av praktisk rettede og miljøskapende lokale kurs og møter. Målet med prosjektet er bl.a. å øke mulighetene for at stadig flere kjøper godt skolerte hester av de særnorske rasene.

Norsk Fjordhestsenter trekker fram markedsføring av rasen, seminastasjon, etablering av genbank og internasjonalt arbeid som sentralt i bevaringsarbeidet for deres del. **Nord-Norsk Hestesenter** trekker fram markedsføring og bruk av nordlandshesten/lyngshesten som viktigst. Dette gjør de gjennom sin egen rideskole hvor det i hovedsak brukes nordlandshest/lyngshest, ulike aktiviteter på senteret og gjennom utvikling og deltagelse i prosjekter. **Norsk hestesenter** har et særskilt ansvar for bevaring av de særnorske rasene og henviser sin aktivitet på dette området til generelle tiltak under avl.

Vurdering

I forhold til bevaring deles vurderingen i **avl, bruk og markedsføring/rekruttering**.

Når det gjelder **avl** er hensynet til bevaring av de 3 norske rasene godt ivaretatt i forhold til fokus på hensynet og avklaring av roller, men antall individer/bedekningstallene er faretruende lave.

Anvendeligheten av hestene, i forhold til dagens krav, er et viktig grunnlag for bevaring av rasene. Det å **vise hestene i aktiv bruk** må være et ansvar for alle med oppgaver knyttet til bevaring av rasene. Det er viktig å avklare på hvilket nivå og omfang de ulike aktører

forventes å bidra. Det at flere har et ansvar for å vise hestene i bruk, bør ikke by på problemer så lenge rollene og forventningene er konkretisert på forhånd.

Markedsføring av rasene skjer på ulike måter. Informasjonsskriv/-materiell og direkte markedsføring bør være avlsorganisasjonenes ansvar i samarbeid med de regionale hestesentrene (kompetansesentrene for hver enkelt rase). Dette gjelder også gjennomføring av og deltagelse på ulike arrangement der en ønsker å presentere den enkelte rase. I spesielle sammenheng og i forhold til større nasjonale arrangement, vil det være aktuelt at også NHS bidrar aktivt.

Det ligger også betydelig markedsføring i det å ha individer av de ulike raser oppstallet og i aktiv bruk ved de ulike sentrene. Dette er en oppgave som påhviler de regionale sentrene i forhold til sine spesielle raser, mens det for NHS vil gjelde alle 3 raser.

Også opprettholdelsen av **hesteavlsetrene og særlig Sikkilsdalen**, kan brukes og utvikles aktivt i forhold til å markedsføre de norske rasene. Ansvar for opprettholdelsen av hesteavlsetrene påhviler NHS, mens det å sørge for aktiv bruk og videreutvikling også i stor grad vil være et ansvar for avlsorganisasjonene.

NHS må ha det overordnede ansvaret for å bevare de 3 nasjonale hesterasene. Avlsorganisasjonene har, sammen med de regionale hestesentrene, hovedansvaret for bevaring av sin rase.

NHS må ta et mer aktivt grep i forhold til å engasjere seg i bevisst markedsføring og bruk av de nasjonale rasene både i egen virksomhet og i markedsføring og utadrettet aktivitet.

Det er behov for en tydeligere rolleavklaring med hensyn til bevaringsansvaret.

4. Nasjonale midler til drift av hestesentre

Landbruks- og matdepartementet har fastsatt at Rikstoto skal overføre 22,8 mill kroner til Norsk Hestesenter i 2010. Videre at beløpet kan økes med 1 mill kroner dersom egeninntjeningen økes til 30 % av totalomsetningen. Departementets adgang til å fastsette overføring til Norsk Hestesenter følger av Forskrift om totalisatorspill § 4, andre og tredje ledd.

Nord-Norsk Hestesenter og Norsk Fjordhestesenter får tildelt støtte over statsbudsjettet kapittel 1139 Post 71 Tilskott til genressursforvaltning. Deres støtte er knyttet til arbeidet med de nasjonale hesterasene Fjordhest og Nordlandshest/Lyngshest. For 2010 er de regionale sentrene tildelt 933.000 kroner hver.

4.1 Norsk hestesenter

Opgavene som Norsk hestesenter gjør innenfor statsbevilgningen slik de har oppgitt til prosjektgruppen er i sin helhet beskrevet i avsnittene 3.1-3.5 foran.

4.2 Norsk Fjordhestsenter

I kartleggingen som prosjektgruppa har gjennomført oppgir senteret at de utfører følgende nasjonale oppgaver:

Stasjonstest
Seminstasjon
Nasjonal og internasjonal markedsføring
Etablere genbank
Kompetansesenter for fjordhest
Forskning i samarbeid med Norges Veterinærhøgskole
Kurs
Sekretariat for Sogn og Fjordane hest
Utstillinger i Sogn og Fjordane

Vurdering

Som det framgår over er statstilskuddet til NFHS knyttet til arbeidet med fjordhesten. Slik vi forstår det vil det i hovedsak si oppgaver som vi har definert som bevaringsoppgaver under beskrivelsen av de nasjonale oppgavene.

Kompetansesenterfunksjon er en nasjonal oppgave og er beskrevet i pkt 3.1. Kurs er av oss innplassert her. NFHS har en begrenset funksjon her i dag tilpasset sin økonomiske situasjon. Omfanget bør økes dersom de skal være et reelt kompetansesenter i tråd med intensjonene ved opprettelsen av de nasjonale sentrene.

Avl er i hovedsak beskrevet i pkt 3.2 og under fagsenter for avl i pkt 3.1. Følgende oppgaver kan kategoriseres under dette området: stasjonstest (vi oppfatter dette som utvidede bruksprøver) og utstillinger i Sogn og Fjordane. Dette er oppgaver der ansvaret er tillagt NHS eller avlsorganisasjonene og der NFHS sine kostnader skal dekkes av de som er ansvarlige.

Forskning. NFHS har tradisjon for å initiere og være bidragsyter i forskningsprosjekter. Viser for øvrig til pkt 3.4.

Bevaring: Følgende oppgaver kan innplasseres her: Nasjonal og internasjonal markedsføring, etablere genbank og seminstasjon. Bevaring er omtalt under pkt 3.5.

Markedsføring og genbank er bevaringsoppgaver.

Seminstasjon mener vi at verken er en nasjonal oppgave eller en bevaringsoppgave. NFHS har fått offentlig tilskudd til bygging av seminstasjonen, vi mener dette ikke er tilstrekkelig grunnlag for å kategorisere dette som en nasjonal oppgave eller bevaringsoppgave. Det er mange private aktører som driver seminstasjon. Det er derfor flere mulige steder hvor hingster kan tappes for sæd. Vi mener at dette ikke er en rasespesifikk funksjon. En seminstasjon med statlig støtte vil derfor virke konkurransevridende. Vi ser også at arbeidet med å etablere en genbank kan brukes som begrunnelse for å støtte også seminstasjon. Vi ser ikke at det er en sammenheng her, sæd kan tappes ved andre stasjoner og materialet overføres til genbanken.

Samarbeidet med Fjordane folkehøgskole gjør at NFHS kan ha et større antall fjordhester på stallen enn de ellers ville hatt rom for. Det er viktig å kunne vise fram hesten i et visst omfang for elever og besøkende jfr også omtalen av NNHS under.

Annet:

Sekretariatsfunksjonen for Sogn og Fjordane hest er ikke en nasjonal oppgave og kostnadene må dekkes av oppdragsgiveren.

4.3 Nord-Norsk hestesenter

Nord-Norsk hestesenter har oppgitt at de bruker statstilskuddet til følgende oppgaver:

Rideskole med Nordlands-/lyngshest

Lærebedrift

Kompetansesenter for nordlands-/lyngshest

Arrangementer og kurs (tilsvarende kompetansebidrag beskrevet i 3.1 kompetansesenter)

Nettportalen Rimfakse

Utstillinger

Utvidede bruksprøver

Prosjekter for å utvikle rasen

Vurdering

Statstilskuddet til NNHS er knyttet til arbeidet med Nordlandshest/Lyngshest.

Som for NFHS forstår vi dette i hovedsak som oppgaver som vi har definert som bevaringsoppgaver..

Kompetansesenterfunksjon er en nasjonal oppgave og er beskrevet i pkt 3.1. Rollen som NNHS har her i dag er begrenset pga økonomi. Som for NFHS må omfanget økes skal de reelt være et regionalt kompetansesenter slik det er beskrevet i pkt 3.1.

Avl er i hovedsak beskrevet i pkt 3.2 og under fagsenter for avl i pkt 3.1. Følgende oppgaver kan kategoriseres under dette området: utvidede bruksprøver og utstillinger. Det er NHS eller avlsorganisasjonene som har ansvaret og kostnadene skal dekkes av de ansvarlige.

Lærebedrift er en utdanningsoppgave jfr pkt. 3.3. I utgangspunktet skal kostnadene med lærlinger dekkes av lærlingtilskudd og bedriften. NNHS har i utgangspunktet ikke en økonomi som tillater dette, men ser det å ha lærlinger som en sentral del av arbeidet med å gjøre Nordlandshesten/Lyngshesten kjent. Under tvil sier vi derfor at dette kan kategoriseres som en nasjonal oppgave, også fordi det er viktig at virksomheter med offentlig finansiering bidrar med lærlingplasser innen hestefaget.

Bevaring: Følgende oppgaver kan innplasseres her: Rideskole med Nordlandshest/Lyngshest, nettportalen Rimfakse, prosjekter for å utvikle rasen.

Rideskolen er den måten NNHS ser at de kan ivareta bevaringsoppgaven sin innenfor de økonomiske rammer de har. I og med at de i hovedsak bruker Nordlandshest/Lyngshest i rideskolen vil de kunne markedsføre hesten overfor elever og besøkende. Vi ser begrunnelsen NNHS har for dette og anerkjenner den. Men kan likevel ikke se at rideskolevirksomhet i prinsippet skal finansieres med statlige midler. Problemet er at senteret innenfor dagens økonomiske rammer ikke har noe alternativ for å synliggjøre hesten i et visst omfang.

Nettportalen Rimfakse oppfatter vi som viktig for markedsføring av rasen. NNHS er aktive både som deltagere i og som initiativtakere til prosjekter som kan bidra til utvikling av rasen.

Vi oppfatter dette som en god måte å utvikle bevaringsoppgaven på. Begge disse oppgavene er derfor å klassifisere som bevaringsoppgaver. Viser for øvrig til omtale under 3.5.

5. Organisering

I stortingsbehandlingen som førte fram til opprettelsen av sentrene sa forsvarskomiteen at Norsk Hestesenter måtte sørge for at det ble opprettet underavdelinger i Nord-Norge og på Vestlandet. Historien forteller at slik ble det ikke, vi har tre selvstendige sentre.

De tre sentrene har ulik organisasjonsform. Norsk Hestesenter (NHS) er en stiftelse. Norsk Fjordhestesenter (NFHS) og Norsk-Norsk Hestesenter (NNHS) er aksjeselskaper. Størrelsen er også svært forskjellig. NHS har 30 ansatte og en årlig omsetning på 31 mill kroner. De to regionale sentrene har hver 4 ansatte (3-3,5 årsverk) og en årlig omsetning på 3-3,5 mill kroner. Alle sentrene har anstrengt økonomi som gir lite rom for utvikling og investering.

NHS utfører et bredt spekter av nasjonale oppgaver og kommersielle aktiviteter. De to regionale sentrene konsentrerer sin virksomhet mot den rasen de er tillagt et særlig ansvar for, i tillegg tilbyr de kurs. Økonomien begrenser muligheten disse sentrene har for å utvikle og gjennomføre sin aktivitet på en målrettet og hensiktsmessig måte. Økonomi er også årsaken til at de regionale sentrene ikke kan sies å være reelle kompetansesentre i dag. Se for øvrig omtale av sentrene og de nasjonale oppgavene.

Samarbeidet mellom sentrene er lite utviklet i dag. NFHS og NNHS er involvert i hingsteutstillinger og utvidede bruksprøver der NHS har ansvaret. De tilbyr også noe kurs der NHS er faglig ansvarlig. Det ble opprettet et samordningsutvalg mellom sentrene på 1990-tallet, men dette utvalget har hatt lite eller ingen aktivitet.

Hans Kolbein Dahle utarbeidet i 2004-2005 en rapport om ”Status og fremtid for våre tre nasjonale hestesentra. En utredning om samarbeid og mulig nye modeller for de tre sentraene”. Utredningen ble sendt på høring. Ulike modeller for sammenslåing fikk ingen tilslutning i høringen. Intervjuene i forbindelse med denne utredningen viser at det heller ikke i dag er tilslutning til en full sammenslåing av sentrene.

I forbindelse med denne utredningen ble faktagrunnlaget i Hans Kolbein Dahle sin rapport fra 2005 oppdatert i 2009. Denne rapporten gir en bredere omtale av historien og aktiviteten til sentrene enn det vi har gjort. De som ønsker en bredere omtale henvises derfor til denne rapporten.

Framtidig organisering

Fusjon

Fusjon vil innebære sammenslåing av de tre sentrene til en organisasjon. Vi går ikke nærmere inn på hvilken organisasjonsform som i så fall burde velges. Men vi vil påpeke at det vil være krevende og antagelig kostbart å gjennomføre en fusjon mellom virksomheter med ulik organisasjonsform og med mange interessenter og eiere involvert.

Det som kunne tale for en fusjon er at man kunne få et hestesenter med flere avdelinger, hvorav to regionalt. Oppgave- og ansvarsfordeling avklares internt. Det vil være sentrets totale ressurser som avgjør hvilke tjenester som tilbys og hvor. Beslutningslinjene blir enkle.

Ulik organisasjonsform, størrelse og oppgaveportefølje, et lite utviklet samarbeid i dag (som antagelig har noe sammenheng med de tre første punktene) og anstrengt økonomi mener vi taler for at en fusjon i liten grad vil være positivt i forhold til å ivareta formålet med opprettelsen av sentrene. Forskjellen i størrelse og det faktum at alle sentrene har anstrengt økonomi tror vi fort vil føre til at særlig de regionale sentrene og deres formål vil bli tapere. Også Norsk Hestesenter vil bli en taper da forventningene til dem som den største parten ikke lar seg realisere innenfor dagens økonomiske rammer. En fusjon vil heller ikke gi noen effektiviseringsgevinster da det ikke er sammenfall eller overlapping av oppgaver. Geografi mener vi heller ikke taler for å velge denne modellen, selv om moderne teknologi gjør det enklere å være lokalisert på flere steder. I denne sammenheng vil forskjellen i størrelse etter vår oppfatning forsterke ulempen ved stor geografisk avstand.

Konsernmodell

I denne modellen vil Norsk Hestesenter bli morselskap, mens de regionale sentrene vil bli døtre. Denne modellen er antagelig enklere å etablere fordi en stiftelse kan ha døtre som er aksjeselskaper, og dagens eiere kan antagelig fortsatt være med.

Fordelen med modellen vil være at det blir en klar styringsrelasjon mellom virksomhetene. Morselskapet vil kunne legge føringer for døtrenes virksomhet og stille klare krav og forventninger til deres virksomhet. Det vil derfor bli en bedre samordning av virksomheten, om enn noe svakere enn i en fusjon.

Motforestillingene mener vi vil være mange av de samme som for fusjonsmodellen. Hva vil man i realiteten kunne oppnå? Og er det verdt kostnadene. Faren for at de regionale sentrene blir tapere er noe mindre, da de lokale eierne fortsatt kan være eiere i et visst omfang og dermed fortsatt vil ha mulighet for å påvirke aktiviteten ved de regionale sentrene.

Forpliktende samarbeid

I denne modellen forutsettes at sentrene inngår et mer forpliktende samarbeid enn det de har i dag, og at de inngår en avtale som regulerer samarbeidet. Avtalen bør omtale hvilke områder de skal samarbeide på og hva dette samarbeidet skal bestå i.

Vi oppfatter at sentrene i dag har mange uttalte forventninger til hverandre, noe som kan gi grunnlag både for misforståelser, uklarheter og uenigheter. Både for sentrenes egen ressursbruk, i forhold til omdømme og tillit og forventninger fra brukerne er dette uheldig. En avtale vil bidra til mer samarbeid, avklaring av forventninger og oppgaver og klargjøre rammene for samarbeidet. I forhold til sentrenes budsjettering vil dette skape mer forutsigbare rammer.

Vurdering

Stortinget forutsatte gjennom sin behandling på 80-tallet at det skulle etableres hestesentre tre steder og med et spesielt ansvar for å ivareta hver sin særnorske rase. Sentrene har lite overlapp og sammenfall av oppgaver i dag. De har anstrengt økonomi. Vi kan ikke se at en sammenslåing av sentrene, uavhengig av modell, vil kunne bidra positivt til det formålet de er satt til å ivareta. Samarbeidet mellom sentrene må bli mer forpliktende enn i dag, og vi foreslår at dette skjer gjennom en samarbeidsavtale.

6. Investeringer

Sentrene har ikke et økonomisk handlingsrom som gjør det mulig å foreta større investering.

De siste investeringer er realisert gjennom en kombinasjon av tilskudd og lån. Ingen av sentrene er i stand til å betjene større lån enn det de har. Sentrene har gjennomgående svak likviditet.

Utgangspunktet for sentrene er forskjellig. Norsk Hestesenter overtok sine anlegg kostnadsfritt fra forsvaret i 1985. Anlegget var allerede den gang litt utdatert. Norsk Fjordhestesenter ble etablert i forbindelse med at et privateid ridesenter i Eid gikk konkurs på slutten av 1980-tallet og lokale aktører gikk sammen og kjøpte det. Mens Nord-Norsk hestesenter ble etablert i lokaliteter bygd for deres formål i samme periode.

Alle sentrene har i dag planer for eller klare ønsker om investeringer for å utvikle sentrene. Planene har fokus på behovet for nybygg eller kjøp av bygg for bedre å kunne ivareta sine oppgaver.

Norsk Hestesenter har nylig oppført ny ridehall, ombygd låven til nytt administrasjonsbygg, kjøpt og innredet garasjeanlegget til besøksstaller. Norsk hestesenter har utarbeidet en investeringsplan. Her står behovet for mer kapasitet i forhold til kursaktiviteten sentralt, de ønske å kjøpe "HMS-senteret".

Nord-Norsk Hestesenter har planene klare for et byggetrinn II som var planlagt allerede ved oppføringen av byggetrinn I. Mangelen på et andre byggetrinn innebærer at sentret mangler sentrale fasiliteter som møte-/undervisningsrom, forlager og kjøkken/spiserom/varmerom. Dersom man hadde vært klar over at det ikke ble et byggetrinn II hadde man valgt andre løsninger, nå framstår senteret som halvferdig.

Norsk Fjordhestesenter har akkurat vært gjennom en utbygging av kontorer, ridehall og seminastasjon. De har flere hytter som brukes i kurssammenheng, men som trenger vedlikehold og oppgradering (bygd i midten av 1980-tallet).

Vår gjennomgang av sentrene viser at det er omfattende behov for vedlikehold og oppgradering av eksisterende bygningsmasse. Dette er forsømt over mange år begrunnet i den vanskelige økonomiske situasjonen sentrene har hatt i alle år siden de ble opprettet.

I tillegg har Norsk hestesenter vesentlige mangler når det gjelder alle typer utstyr til hestene. Nord Norsk hestesenter mangler noe utstyr, særlig vogner. Norsk fjordhestesenter synes å være best stilt på dette området. Lærerne på Fjordane folkehøgskole står for løpende tilpasning og vedlikehold, i tillegg til at det hentes inn eksperter (salmakere) et par ganger pr år for å gå over utstyret.

De nasjonale hestesentrene bør ha et antall hester av de norske rasene som de eier selv og fornyer jevnlig. Norsk Fjordhestesenter eier til enhver tid 15-20 fjordhester. Noen av disse skolerer med tanke på oppvisning og senere salg for å vise fram og tilby godt skolerte fjordhester. Norsk hestesenter eier noen hester selv, men de burde ideelt sett ha et antall av de tre særnorske raser i eget eie. Nord-Norsk hestesenter baserer seg på markedsføring av nordlandshesten/lyngshesten gjennom ordinær rideskoleaktivitet. Hestene er lånt av privatpersoner og skolerer av NNHS for bruk i rideskolen.

7. Oppsummering og anbefalinger

Kapitlet følger strukturen og inndelingen i rapporten, kapitlene 3 til 6. Innspill fra høringsinstansene vil bli behandlet der det hører hjemme i forhold til denne strukturen. I tillegg er det en innledning der enkelte elementer er omtalt/kommentert.

Innledning

Styret i Norsk hestesenter vedtok i juni 2008 å oppnevne et utvalg for å utrede framtidige modeller for de tre nasjonale hestesentrene. Utvalget hadde sitt første møte i februar 09, på dette møtet ble fokuset for utredningen vesentlig endret i forhold til det opprinnelige mandatet. Etter møtet i februar 2009 ble det søkt etter aktuelle miljøer/personer for å utføre utredningen. Utrederne ble engasjert i september 2009 etter at flere løsninger var vurdert. I perioden november 2009 til januar 2010 ble det gjennomført intervjuer med relevante aktører. På bakgrunn av bakgrunns materialet og intervjuer ble flere problemnotater skrevet ut og forelagt utvalget på et møte i mars 2010. Etter utvalgsmøtet ble det skrevet ut et utkast til rapport som ble forelagt styret i Norsk hestesenter i april 2010. Styret vedtok å sende rapportutkastet på høring slik det da forelå med styrets merknader innarbeidet og med høringsfrist i begynnelsen av juni. Rapporten er i hovedsak ferdigstilt i august 2010.

Det har gått i overkant av to år fra arbeidet startet opp til det er sluttført. I realiteten er tidsperspektivet enda lengre. Hans Kolbein Dahle utarbeidet i 2005 en utredning ”Status og framtid for våre tre nasjonale hestesentra”. Utredningen ble levert ved årsskiftet 2005/2006 og sendt på høring med høringsfrist i juni 2006. Arbeidet som er gjennomført nå i 2009 og 2010 er en direkte videreføring og slutføring av det arbeidet som startet opp i 2005.

På 90 tallet anmodet departementet sentrene om å koordinere virksomheten sin. Det ble derfor etablert et samarbeidsutvalg med styrelederne og de daglige lederne. Et av resultatene fra det arbeidet var at de hadde et lederutvalg bestående av de tre daglige ledere. Vi har forstått at dette aldri fant en funksjonell form.

Behovet for konkrete tiltak og handlinger er viktig ikke minst for å sikre de nasjonale sentrenes fortsatte eksistens. Det er også viktig å definere de nasjonale hestesentrene sine oppgaver, rolle- og ansvarsdeling mellom sentrene og mellom sentrene og de ulike hesteorganisasjonene, slik at sentrene kan ta en sentral rolle i utviklingen av hestenæringen i Norge og framstå som attraktive samarbeidspartnere for en samlet hestenæring i framtida. Men det er også nødvendig å avslutte en over 15. årig historie med arbeidsgrupper, utvalg, drøftinger, nye utvalg og nå fatte vedtak om framtidige løsninger og ikke minst gjennomføre dem.

Om sentrene

En kortfattet beskrivelse av de tre nasjonale sentrene er gitt i Kapittel 2. Oppgavene som utføres ved sentrene er beskrevet i Kapittel 3 og 4.

Det er store ulikheter mellom de tre sentrene både når det gjelder omsetning, ansatte og oppgaver. I realiteten er den store forskjellen mellom Norsk hestesenter med en omsetning på i overkant av 30 mill kroner, 30 ansatte og oppgaver på alle områder som er beskrevet i rapporten og de to regionale sentrene med en omsetning på i overkant av 3 millioner kroner, 3 - 4 ansatte og oppgaver som i hovedsak er knyttet til bevaring , men som også har oppgaver på noen andre områder. Denne realiteten medfører naturlig nok at oppgaver som Norsk

Hestesenter utfører får mer plass i rapporten enn oppgaver som utføres ved de to andre sentrene.

Under utarbeidelse av rapporten har vi hatt som ambisjon om å synliggjøre aktiviteten ved de regionale sentrene på en god måte og gi et helhetlig bilde av den totale aktiviteten ved alle sentrene. Vi har underveis også hatt fokus på at vi ikke må skvise all omtale av aktiviteter ved Norsk Hestesenter ned til et minimum for at rapporten skal framstå som balansert, forskjellen i aktivitet ved sentrene er stor. Noe omtale er også generell og gjelder alle tre sentrene.

AS Norsk Fjordhestsenter og Norges Fjordhestlag har påpekt denne skjevheten i sin høringsuttalelse og mener at rapporten har en uforholdsmessig stor omtale av Norsk Hestesenter. Vi viser til omtalen over. Ut fra at det er store forskjeller i størrelsen til og oppgaver som utføres ved de tre sentrene vil aktiviteten ved Norsk Hestesenter måtte få mer plass enn aktiviteten ved de to øvrige sentrene, dersom rapporten skal gi et riktig bilde av realitetene.

Nasjonale oppgaver

Vi definerte i utgangspunktet nasjonale oppgaver slik: *Oppgaver hestesentrene utfører for sentrale myndigheter eller på vegne av nasjonen.*

Arbeidet med utredningene har avdekket at det er flere aktiviteter enn det som omfattes av denne definisjonen som oppfattes som nasjonale oppgaver, det er oppgaver sentrene utfører på vegne av eierne/stifterne. Dette er oppgaver som hele eller deler av hestenæringa har stor interesse av eller gir føringer for at skal gjennomføres. Hestenæringa består i hovedsak av små aktører uten mulighet til å gjennomføre viktige tiltak for utviklingen av næringa. Sånn sett er det viktig at de nasjonale hestesentrene kan ta rollen som utviklingsaktør og at fellesoppgaver av denne karakter også bør kunne defineres som en del av de nasjonale oppgavene.

Definisjonen av nasjonale oppgaver blir etter dette:

Oppgaver hestesentrene utfører for sentrale myndigheter, på vegne av nasjonen eller fellesoppgaver for hestenæringa som bidrar til videreutvikling av hesteholdet.

De nasjonale oppgavene er:

- Kompetansesenter
- Avl
- Utdanning
- Forskning
- Bevaring av de særnorske hesterasene

Nord-Norsk hestesenter sier i sin høringsuttalelse at innholdet, roller, ansvar og forventninger er uklare for de involverte, det må bli klarere hva kompetansesenter vs nasjonalt senter for særnorsk rase skal medføre.

Sentrene omtales som nasjonale hestesentre. Sentrene er tillagt et særlig ansvar for en av de særnorske rasene; Norsk Fjordhestsenter for fjordhesten, Nord-Norsk hestesenter for nordlandshesten/Lyngshesten og Norsk hestesenter for Dølehesten. I tillegg er Norsk hestesenter tillagt et særskilt ansvar for bevaring og utvikling for alle de særnorske rasene. Kompetansesenterfunksjonen er en av de nasjonale oppgavene som alle sentrene skal utføre. De regionale sentrene skal kunne tilby spesialkompetanse for sin rase, men skal i tillegg bidra med generell hestekunnskap i sin region. Også i forhold til utdanning må de regionale

sentrene ta et ansvar for utvikling av kompetansetilbud for sin region utover det rasespesifikke.

Hestefag er et praktisk fag. For å kunne være et attraktivt nasjonalt senter og kunne utføre de nasjonale oppgavene er sentrene avhengig av fasiliteter som gjør at både teoretiske og praktiske ferdigheter kan utvikles. Dette innebærer at lokaliteter, utstyr og hester er avgjørende for å løse de nasjonale oppgavene. Alle sentrene har utfordringer på dette området (se bl.a omtale under kap 2)

Kompetansesenter

Antall hester i Norge er igjen i økning. Hestekunnskapen går i liten grad i arv fra generasjon til generasjon slik den gjorde tidligere. Det er behovet for kunnskap både hos de som eier og bruker hest. Økt hestetall betyr økt behov for kunnskap – riktig og framtidsrettet kunnskap.

Alle de nasjonale hestesentrene har nedfelt i sine vedtekter at de skal være et kompetansesenter. I vedtektene for Norsk fjordhestsenter er det sagt eksplisitt at det gjelder fjordhesten. Mens det for Nord-Norsk hestesenter og Norsk hestesenter er generelt. Bak dette ligger at Stortinget hadde forventninger til at det skal opprettes regionale kompetansesentre jfr St.meld.nr.78 (1982-83) og Innst.S.nr.130 (1983-84)

Et kompetansesenter for hestefag og hestehold skal:

- Være et utdannings- og kurscenter
- Svare på spørsmål og gi råd om alt som har med hest å gjøre eller kunne henviser til andre fagmiljøer på områder de ikke har egen kompetanse
- Bidra med sin kompetanse inn i de sammenhenger de er etterspurt gjennom forelesninger, foredrag, møtedeltagelse, forskningsprosjekter etc
- Være et fagsenter for avl. Norsk hestesenter har nasjonale oppgaver innen avl og det er de som skal være det nasjonale fagsenteret for avl. Men de regionale sentrene må her kunne bidra mer aktivt inn med de kunnskapene de har om sin rase.

For å bygge opp under kompetansesentrene for de ulike rasene og optimalisere den løpende dialogen mellom sentrene og de spesifikke raseorganisasjonene, mener utvalget at raseorganisasjonene, når de har behov for å kjøpe sekretariatstjenester, bør søke å finne gode løsninger for dette ved sitt kompetansesenter.

De to regionale sentrene har i dag ingen mulighet for å være et kompetansesenter innenfor de økonomiske rammene de har. For å kunne utføre oppgaven som kompetansesenter må de ha kapasitet og kompetanse til å ivareta dette. De må ha praktisk og teoretisk kunnskap som gjør det mulig å levere. Vi mener at minimum er 1 person med høyere akademisk kompetanse (eks veterinær, sivilagronom e.l med spesiell interesse for og kunnskap om hest) og en med teoretisk/praktisk kompetanse (eks ridelærer, en med fagbrev innen hestefag e.l). Med en slik fagsammensetning vil de kunne utvikle kurs, svare på henvendelser og bidra med sin kompetanse i ulike sammenhenger regionalt og i forhold til sin rase spesielt i nasjonal sammenheng. Disse stillingene må finansieres ved årlige tilskudd.

I høringsuttalelsene er det etterlyst en konkretisering og presisering i forhold til kompetansebehovet framover. Vårt svar er at framtidig kompetansetilbud må utvikles i forhold til etterspørsel i markedet, i samarbeid med brukerne og i samhandling mellom sentrene. Samhandling om kompetanseutvikling vil måtte være et sentralt og forpliktende punkt i en samarbeidsavtale mellom sentrene jfr Kap 5 Organisering.

Kommersielle aktiviteter

Vi viser til omtalen under pkt 3.1 foran.

Kommersielle aktiviteter skal bidra til å underbygge nasjonale oppgaver særlig kompetansesenterfunksjonen, men den skal ikke fortrenge nasjonale oppgaver. Ved de regionale sentrene er det nok slik i dag at kommersielle aktiviteter er med å betale for de nasjonale oppgavene. Samtidig gjennomføres nasjonale oppgaver også på dugnad. Regnskapene for de nasjonale sentrene må framover føres på en slik måte at kostnadene ved de nasjonale oppgavene og bruken av den nasjonale bevilgningen blir synliggjort.

Avl

Avl er beskrevet i pkt 3.2

Det er bare Norsk hestesenter som har formelle oppgaver i forhold til avl. De to regionale sentrene bør mer aktivt inn i avlsarbeidet for sin rase. Dette forutsetter at de har kapasitet og kompetanse til å bidra. Dersom sentrene styrkes som beskrevet under kompetansesenter vil de ha det.

Vi registrerer at ansvarsfordelingen mellom NHS og de regionale sentrene i forhold til hingsteutstillinger er uklar. Spesielt i forhold til kostnadsfordelingen synes det å være uavklarte forventninger mellom NHS og de regionale sentrene. Det er klart at NHS har ansvar for påmeldinger, kataloger, utnevning av dommere og bærer kostnadene med dette. Uklarhetene i forhold til kostnader ser ut til å være knyttet til tilrettelegging for og gjennomføring av utstillingene. Alle forhold rundt hingsteutstillinger må gjennomgås, og ansvars og rolledeling med hensyn til oppgaver og kostnader må nedfelles i en avtale. Avtaleparter vil være NHS, det aktuelle regionale senteret og raseorganisasjonen. Antagelig bør rolle og ansvarsfordelingen på hele avlsområdet gjennomgås og nedfelles i en avtale jfr det som er sagt under vurderinger under pkt 3.2 foran.

Dersom tilskuddet til de regionale sentrene økes kan oppgavene knyttet til avl (utstillinger) for de særnorske rasene gjøres til en del av de nasjonale oppgavene.

Avlsarbeidet på hest er kostnadskrevenne med utstillinger, kåringer, bruksprøver, stambokføring m.m. For de særnorske rasene har man i tillegg systemet med utvidede bruksprøver nedfelt i avlsplanene. Ved revidering av avlsplanene er det viktig å ha fokus også på kostnadene og at man finner fram til de mest kostnadseffektive løsningene.

Avlsarbeidet stiller også store krav til kompetanse. Norsk hestesenter som et nasjonalt fagsenter på hesteavl må besitte den nødvendige kompetansen, det krever kontinuerlig kompetanseutvikling i tråd med krav og behov både i næring og i forhold til regelverk.

Norges Fjordhestlag og Norsk Fjordhestsenter sier i sin høringsuttalelse at stambokføring for fjordhesten bør utføres ved NFHS. Registrering/stambokføring er den enkelte avlsorganisasjons ansvar. I henhold til "Forskrift om godkjente (reinavla/registrerte) dyr av hestefamilien (FOR 1999-01-13 nr 67)" skal arbeidet med registrering/stambokføring være selvfinansierende. Vi har i pkt 3.2 påpekt at det for små raser med få registreringer pr. år er mest effektivt å samle stambokføringen på et sted og at Norsk Hestesenter bør tilby denne tjenesten. Stambokføring krever både systemer, kompetanse og kapasitet og det er bakgrunnen for at vi mener at det mest effektive er å samle stambokføringen for små raser. Norges Fjordhestlag har så langt valgt å legge stambokføring for fjordhesten til Norsk

Hestesenter. Norges Fjordhestlag må eventuelt ta en beslutning om å legge stambokføringen av fjordhest til Norsk Fjordhestsenter dersom de mener dette er den beste løsningen totalt sett.

Utdanning

Utdanning er omtalt i punkt 3.3.

Norsk hestesenter har fått akkreditert Ridelærer 1, Ridelærer 2 og Travtrener som fagskoleutdanninger. De vil også søke akkreditering for Ridelærer 3 så raskt som mulig. De tilbyr også flere kurs på høgskolenivå i samarbeid med regionale høgskoler. I tillegg tilbyr de flere kompetansekurs av kortere varighet.

Etter vår oppfatning må Norsk hestesenter utvikle og få akkreditert Profesjonell stalldrift (tidligere kalt stallmester) som fagskoleutdanning. Videre må de fortsatt utvikle høgskolekurs og kortere kurs i tråd med behovet og etterspørselen i markedet. For å opprettholde og utvikle utdanningsaktiviteten og kunne ha et nødvendig fokus på kvaliteten i fagskolen må de styrke kapasiteten på utdanningsadministrasjon.

De to regionale sentrene må bli mer aktive på kurs og utdanningsfronten. Så langt har de manglet kapasitet. Styrkingen av kapasitet og kompetanse jfr omtalen foran må også brukes til å øke kapasiteten på dette området.

De nasjonale sentrene må samarbeide om å utvikle kurs- og utdanningsområdet. I utviklingen må de etablere møteplasser med hestenæringa slik at de svarer på næringa sine behov. Rammer for samarbeidet må nedfelles i samarbeidsavtalen mellom de tre sentrene (jfr kap 5. Organisering).

I sin høringsuttalelse sier Nord Norsk hestesenter at dersom alle tre nasjonale sentrene forventes å være kompetansesenter, bør det være et minimumskrav at deler av fagskoleutdanningen også kan gjennomføres ved de to regionale sentrene. Hestefag er et praktisk fag og dersom man ønsker å heve hestefaglig kompetanse på nasjonal basis er de negativ til at fagskoleutdanningen kun skal kunne tas på NHS. De påpeker at NHS bør ha et overordnet ansvar for utdanningen, men at det bør være desentraliserte tilbud. De viser til at dette vil utløse krav til fasiliteter og framtidige investeringer.

Fagskoleutdanningene er ekstremt dyre utdanninger. De stiller store krav til fasiliteter og hestemateriale. For hver student må det være tilgjengelig minimum to hester, disse må ha stallplass og nødvendig utstyr, i tillegg vil det være krav til undervisningslokaler og – utstyr, bibliotek og innkvarteringsmuligheter. Nord-Norsk hestesenter erkjenner også at det vil utløse krav til investeringer. Det er ikke og vil ikke være økonomi hos noen av sentrene til å bære verken nødvendige investeringer eller økte driftskostnader ved et desentralisert fagskoletilbud. Det er mange utfordringer og mange uløste oppgaver for de nasjonale hestesentrene samlet sett både i forhold til investeringer, kompetanse og kapasitet. Og det er nok oppgaver for alle. Vi mener at oppbygging av dobbel kapasitet når det gjelder fagskoleutdanning ikke vil være en fornuftig investering i et nasjonalt perspektiv eller for hestenæringa samlet sett. Det vil være langt viktigere å utvide det samlede utdanningstilbudet og finne en fornuftig arbeidsdeling i forhold til de tilbudene som er utviklet og som utvikles i framtiden.

Forskning

Forskning er omtalt i pkt 3.4 foran.

Sentrenes rolle i forhold til forskning er svært viktig bl.a i forhold til rollen som kompetansesenter og at noen må ta et kollektivt ansvar for å formidle behov og organisere aktiviteten fordi dette er en næring med mange små enkeltaktører. Å være en aktør på vegne av næringa i forskningsspørsmål er derfor en nasjonal oppgave og det må settes av noen ressurser til dette ved alle sentrene.

Samarbeidspartnere og temaer for forskning er nevnt på et overordnet nivå i rapporten, enkeltprosjekter er ikke nærmere omtalt. Norsk Fjordhestsenter og Norges Fjordhestlag hadde ønsket at noen av deres prosjekter ble nærmere beskrevet.

Bevaring av de særnorske rasene

Bevaring er omtalt i pkt 3.5.

Antall bedekninger for de særnorske er faretruende lavt, se tabell i vedlegg. Norsk hestesenter har et overordnet ansvar for de særnorske rasene, og må sammen med de andre hestesentrene og avlsorganisasjonene ta tak i dette å lage en helhetlig plan for bevaringsarbeidet. I dette arbeidet må Norsk Genressursenter trekkes aktivt inn. Norsk Hestesenter må sette økt fokus på den rollen de har og skal ha i forhold til bevaring. NHS har et ansvar for å ta initiativ til fellesaktiviteter. Markedsføring og det å vise hestene i bruk er trukket fram som svært viktige aktiviteter. I forhold til bevaringsarbeidet har prosjektet "Fokus Unghest" vist å være et viktig grep. Det faglige arbeidet som er startet opp gjennom "Fokus unghest" må videreføres som en oppgave for de nasjonale hestesentrene i en fast og organisert form i samarbeid med raseorganisasjonene.

Arbeidet med bevaring er en nasjonal oppgave og det må settes av ressurser ved alle sentrene for å jobbe med markedsføring og brukstiltak. Viktigheten av dette arbeidet tilsier at det i en oppstartfase må settes av minst 0,5 årsverk på hvert senter til markedsføring og brukstiltak (brukstiltak er bl.a "Fokus unghest"-aktiviteter). Norsk hestesenter må ta et koordineringsansvar, og arbeidsoppgavene og fordelingen av dem må nedfelles i en samarbeidsavtale mellom hestesentrene og raseorganisasjonene.

Norsk Fjordhestsenter og Norges Fjordhestlag har påpekt at de ser seminastasjon som en veldig viktig del av bevaringsarbeidet for sin del. De viser i den sammenheng også til at de har fått statstilskudd for å etablere stasjonen. Vi ser den helhetlige tankegangen NFHS og Fjordhestlaget har rundt dette, men mener likevel at det ikke er en offentlig oppgave å støtte driften av en seminastasjon. I motsatt fall må man gi støtte til å etablere og drive seminastasjonen for alle de norske rasene. Norsk Hestesenter driver i noen grad seminastasjon i dag.

I tillegg til de fjordhestene vi har i Norge, finnes det et betydelig antall fjordhester også i utlandet. I bevaringssammenheng vil også dette genmaterialet være en ressurs. Organisasjonen, Fjord Horse International, består av de fleste landene som har fjordhest. Det jobbes nå bl.a. med å få til en internasjonal stambok. Som "moderland" for fjordhesten bør det legges til rette for at Norge kan ha en ledende posisjon i det internasjonale arbeidet og derigjennom også være en viktig premissgiver for den internasjonale utviklingen av rasen. Selv om dette ikke er tatt opp tidligere i utredningen eller høringen, ser utvalget det som så viktig for Norges posisjon som ledende fjordhestnasjon internasjonalt, at vi anser dette som en nasjonal oppgave. Det anbefales derfor at det legges til rette økonomisk/ressursmessig slik at det kan opprettes et sekretariat for Fjord Horse International. Sekretariatet bør etter utvalgets mening legges til Norsk Fjordhestsenter.

Nasjonale midler til drift av sentrene

Nasjonale midler til drift av sentrene er omtalt i kap 4. Nedenfor er det beskrevet to mulig framtidige scenarier og konsekvensene av dem.

Alt 1: Fortsette drift som i dag.

Her må vi skille på de tre sentra.

For NHS vil dette være en ”på stedet hvil” løsning. De har midler til å drifte senteret, men minimalt med midler til modernisering og utvikling. Etter vår mening bør NHS driftes mer effektivt og en skikkelig opprydning i hvilke penger som brukes hvor er helt nødvendig. Oppgaver som skal være selvfinansierende må være det. Og statstøtte til nasjonale oppgaver brukes til nasjonale oppgaver. Når det gjelder drift på NHS mener vi at statstilskuddet er dekkende. Når det kommer til bygningsmasse, fasiliteter og utstyr er det store behov for oppgradering, og midler til løpende vedlikehold. Dersom dette ikke tas tak i vil ikke videre drift på Starum være hensiktsmessig.

For NFHS vil nok denne løsningen fungere bedre enn for NNHS. NFHS har en stor fordel av og har et stabilt finansielt grunnlag gjennom samarbeidet med folkehøgskolen. Men siden de er avhengig av inntekten fra utleie av senteret til folkehøgskolen har de ikke mulighet til å drive kompetansesentervirksomhet slik anlegget driftes i dag. De har heller ikke finansielt grunnlag for den delen. Slik senteret fungerer i dag er de et senter for fjording, men uten kapasitet på bygninger og begrenset egen kompetanse. Det som holdes av utstillinger, utvidede bruksprøver og stambokføring finansieres og utføres av NHS med bistand fra NFHS. Senteret vil kunne fortsette driften som i dag uten økt støtte, men å ta del i ansvaret for de nasjonale oppgaver slik de er definert vil de ikke være i stand til. Det vil være et hestesenter som driftes i samarbeid med Fjordane Folkehøgskule og hvor folkehøgskolens undervisning vil være kjernevirksomheten. I tillegg vil de utføre noen bevaringsoppgaver i samarbeid med Norges Fjordhestlag.

NNHS er etter vårt syn en rideskole med statstilskudd for kun å bruke Nordlandhest/Lynghest, de nasjonale oppgavene de evner å utføre tar utgangspunkt i rideskolen med lånte hester. Dersom dette skal fortsette som i dag bør dette være deres eneste oppgave, og selv da må det regnes mye dugnadsarbeid. I Nord-Norge er det store avstander og geografien er og vil være en sentral utfordring. For å fungere som et fullverdig kompetansesenter er de på grunn av beliggenhet avhengig av bl.a å ha tilgang på overnattingskapasitet, samtidig som bruken alene ikke ville kunne forsvare slike investeringer. Det finnes ikke midler til grunnkompetanse for å drifte et regionalt kompetansesenter og ikke rom/utstyr for å holde kurs. Og ikke nok lokalbefolkning til å drive et stort lokalt ridesenter. Dersom statstilskuddet ikke økes eller det stilles midler til rådighet på annen måte, vil NNHS måtte legge ned driften, da det ikke er forsvarlig verken overfor de ansatte eller av hensyn til økonomien og fortsette som nå.

Alt 2. Modernisering og optimalisering av driften til status som reelle nasjonale sentre.

Slik vi ser det bør senteret på Starum være et topp moderne senter for alle typer hesteinteresse, med de fasiliteter som finnes på markedet. Det bør være hit hestefolk drar for å se et nymotens hestesenter. De bør også jobbe imot å være først i Norge når det gjelder hestetrender på både kurs, kompetanse og utstyr/fasiliteter. Her må det inn et engangsbeløp for modernisering av anlegg og oppgradering av utstyr. Og budsjett for løpende vedlikehold og modernisering må opp å gå.

Når det gjelder NNHS og NFHS må det regnes minst 3,5 årsverk til grunnkompetanse for å drive nasjonale oppgaver i regionen og for oppgavene knyttet til sin hesterase spesielt. Funksjonene til disse stillingene er beskrevet foran. Kompetansesenterfunksjonen har behov for praktisk og teoretisk kunnskap der vi har sagt at det er behov for to personer. Disse to personene vil også ha oppgaver knyttet til avl, utdanning, forskning og bevaring se omtalen under det enkelte avsnitt. Vi har i tillegg sagt at det ihvertfall i en startfase må inn et halvt årsverk for å oppgradere bevaringsarbeidet. I tillegg vil sentrene ha behov for daglig ledelse og stallpersonell som til sammen vil utgjøre et årsverk for å ivareta de nasjonale oppgavene, noe(n) ressurser til disse oppgavene vil også måtte hentes inn gjennom kommersiell aktivitet.

Kostnader pr årsverk inkl lønn og drift settes til kr 700.000. I tillegg vil det være behov for en årlig investering i hester på 100 - 150.000 som skal dekke innkjøp, oppforing og skolering av hestene, dette er en viktig del av markedsførings- og bevaringsarbeidet. Behovet for midler til oppgradering av anlegg og utstyr mener vi må være 300.000 -400.000, ihvertfall i en startfase da etterslepet på vedlikehold er stort. Samlet utgjør dette et årlig tilskuddbehov på minimum 2,8 mill kr pr.senter dersom de to regionale hestesentrene skal kunne fungere som nasjonale hestesentre. Dette vil gi levelige og forutsigbare rammebetingelser og vil gjøre at driften kan drives innenfor arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Et av punktene i mandatet er å vurdere ulike finansieringsløsninger. Vi kan ikke se at det er så mange mulige finansieringsløsninger i og med at dette er nasjonale oppgaver. Vi har derfor bare sett på en løsning, framskrivning av dagens finansieringsmodell tilpasset alternativ 2.

I dag får NHS hele sitt tilskudd som en del av bruttoomsetningen fra Rikstoto jfr § 4 i Forskrift om totalisatorspill av 24. august 2007. Mens de to regionale sentrene får sitt tilskudd kun over statsbudsjettet til genressursforvaltning jfr kap 4.

I forhold til det økte tilskuddsbehovet som alternativ 2 medfører mener vi at samme finansieringsmodell må legges til grunn for alle tre senterne. Oppgavene knyttet til bevaring må finansieres over statsbudsjettet. En andel av bruttoomsetningen fra Rikstoto, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet, må dekke kostnadene med de øvrige nasjonale oppgavene beskrevet i rapporten.

Vi mener at ressursbehovet knyttet til bevaringsoppgaver vil være i størrelsesorden 0,8 stilling ved hver av de tre nasjonale sentrene og en andel av kostnadene knyttet til innkjøp, oppforing og skolering av hester og noe av investeringsbehovet for øvrig. Vi har beregnet at 3,5 årsverk og et tilskudd på 2,8 mill kr vil være behovet ved hver av de to regionale sentrene, vi legger dette til grunn for beregning av tilskuddsbehov til bevaringsoppgaver. 0,8 årsverk vil etter dette utgjøre 0,65 mill kr pr.senter. Samlet for de tre sentrene må det da bevilges 1,95 mill kr for å ivareta bevaringsoppgaver.

Norsk hestesenter har i tillegg et overordnet ansvar for bevaring av alle de tre særnorske rasene. I dag er dette sett på som en integrert del av avlsarbeidet. Vi mener det fortsatt skal være det, men at fokus på bevaringsoppgaver må forsterkes. Denne oppgaven dekkes etter dette innenfor tilskuddet fra Rikstoto.

Det resterende tilskuddsbehovet må dekkes over bruttoomsetningen til Rikstoto for alle de nasjonale hestesentrene. I dag er det kun NHS som får sitt tilskudd på denne måten og dette er nedfelt i totalisatorforskriften. For at det skal være mulig for de to regionale sentrene å motta tilskudd på denne måten må det gjøres en forskriftsendring slik at også NNHS og NFHS kan forvalte en del av bruttoomsetningen til Rikstoto.

I tillegg må det hos NNHS regnes et engangsbeløp til ferdigstilling av anlegget (byggetrinn 2), og tilskudd til første innkjøp av en egen hestebesetning. I forhold til et byggetrinn 2 må det tas en grundig vurdering av hvilket behov de vil ha relatert til de oppgaver de skal utføre og en realistisk forventning om framtidig bruk.

Departementet må engasjere seg mer aktivt i virksomheten og stille tydelige krav og forventninger knyttet til bevilgningene og de må kreve årlige rapporter der det viser hvordan kravene er gjennomført og hvordan de nasjonale midler er brukt.

Organisering

Ulike former for organisering er vurdert i kap 5

Vi anbefaler at organiseringen opprettholdes som i dag, men at det opprettes en forpliktende samarbeidsavtale mellom sentrene. Nord-Norsk hestesenter har i sin høringsuttalelse foreslått at det som en del av samarbeidsavtalen opprettes en fast og forpliktende arbeidsgruppe, vi støtter den ideen og foreslår at dette nedfelles i avtalen. Avtalen skal for øvrig beskrive samarbeid og rollefordeling knyttet til de nasjonale oppgavene og hvordan sentrene i fellesskap skal sikre en dynamisk utvikling av disse oppgavene.

Investeringer

Det vil verken på kort eller lang sikt være slik at disse sentrene vil kunne foreta nødvendige investeringer over eget budsjett. Og de er på det nærmeste forhistoriske hva anlegg angår og har mangler når det gjelder nødvendig utstyr. Det årlige tilskuddet må etter vår oppfatning ta hensyn til behov for vedlikehold og nødvendig oppgradering.

Nyinvesteringer er og vil være en utfordring. Sentrene vil selv ikke med en økning i tilskuddet evne og bære kostnadene knyttet til framtidige og nødvendig investeringer. De er slik vi har forstått det heller ikke berettiget til f.eks tippemidler. Vi er ikke i stand til å svare på hvordan framtidige investeringer skal kunne finansieres. Vi har heller ikke god nok innsikt i hvem som vil kunne være med å bidra i en slik sammenheng. Som en oppfølging av denne rapporten må det finnes løsninger på dette. Vi ser for oss at både de nasjonale sentrene, departementet og hesteorganisasjonene må delta i en slik diskusjon.

Vedlegg

1.

Tabell: Bedekningstallene for de særnorske rasene de siste 3 årene.

	Dølehest	Fjordhest	N/L hest	Kaldblodstraver
2007	408	399	196	1359
2008	383	398	196	1433
2009	356	343	128	1234

2.

Høringsbrev

Høring: Utredning om de nasjonale sentrene.

Styret i Norsk Hestesenter vedtok på styremøte 22.04.2010 å sende rapporten *Utredning om de nasjonale hestesentrene* på høring til styrene for Nord-Norsk hestesenter, Norsk Fjordhestsenter, Landslaget for Nordlandshest/Lyngshest, Landslaget for Dølehest og Norges Fjordhestlag.

Om høringen og bakgrunnen for denne

Norsk Hestesenter nedsatte i 2008 et utvalg for å utrede framtidige modeller for de tre nasjonale hestesentrene. Gjennom arbeidet har utredningen endret noe retning jfr tillegg til mandatet fra møtet 05.02.09. Utvalget hadde sitt foreløpig siste møte 04.03.10. Rapporten er skrevet ut på basis av notater til og drøftinger i dette møtet. Rapporten i sin nåværende form er ikke forelagt utvalget. Det er derfor prosjektgruppen som er ansvarlig for rapportens innhold, feil, mangler og vurderinger.

Styret i Norsk Hestesenter drøftet rapporten i styremøte 22.04.10. Styret påpekte under dette møtet at introduksjonen til de nasjonale oppgavene (kapittel 3) måtte være mer presis og relatert til utredningens mandat. Dette er ivaretatt i rapporten som nå sendes på høring.

Av hensyn til framdriften i arbeidet og behovet for forankring av arbeidet hos de nasjonale hestesentrene og organisasjonene for de særnorske rasene, vedtok styret at utredningen i sin nåværende form skulle sendes på høring snarest mulig slik at høringsinstansene kunne gi en tilbakemelding i løpet av mai/tidlig juni.

Høringen omfatter rapporten *Utredning om de nasjonale hestesentrene*. I tillegg til rapporten er det utarbeidet et skjema hvor oppgaver og ansvar er kategorisert i tråd med rapporten. Studer dette nøye.

Mandatet finner dere i sin helhet først i rapporten, merk at mandatet i realiteten er hele side 1 og 2 og første avsnitt på s.3.

Spørsmål til høringsinstansene

I forhold til rapporten ber vi spesielt om tilbakemelding på kapittel 3 Nasjonale oppgaver. Gir kapitlet en dekkende beskrivelse av det dere oppfatter som nasjonale oppgaver? Er det noe som mangler eller som ikke bør være der?

Vi ber også om tilbakemelding på kapittel 5. Organisering der ulike modeller for sammenslåing eller samarbeid er drøftet.

Kapittel 6 Oppsummering og anbefalinger er ikke skrevet. Det vil bygge på rapporten i den form den har nå og de tilbakemeldinger vi får gjennom høringen. Er det forhold som dere mener bør gis en spesiell omtale der utover det som følger av det som nå er skrevet?.

Er det klare feil og mangler i rapporten ber vi om tilbakemelding på dette. For det videre arbeid er det viktig at denne tilbakemeldingen er så konkret som mulig. Vi ber om at dere kommer med forslag til ny eller endret tekst der dere mener det er nødvendig.

De tre ovenstående avsnittene ber vi om at alle svarer på. For øvrig setter vi pris på kommentarer til alle deler av rapporten.

I tillegg ber vi om at Nord-Norsk hestesenter og Norsk fjordhestsenter ser på kapitlet om investeringer.

I mandatet står det;

Pkt 4.

c. utvalget skal kartlegge investeringsbehovet de kommende fem år

Ut fra det vi har sagt om økonomisk situasjon og behovet for vedlikehold og investeringer er vi usikre på hvordan dette skal/bør landes. En eller annen plass går det et skille mellom hva som er utvalgets ansvar og hva som må være de ulike styrenes ansvar. Utrederne er heller ikke i stand til å fastsette tall for investeringsbehov og må i så fall basere seg på innhentede tall fra sentrene selv. Er det noe stort poeng? Vi ber en klar tilrådning i forhold til hva som bør gjøres videre med dette kapitlet.

Vi ber om at saken blir styrebehandlet i deres organisasjon så raskt som mulig. Og at tilbakemelding blir gitt innen 08.06.10. Dersom det ikke er mulig ut i fra den møteplan dere har satt opp, ber vi om å få beskjed om dette og når saken vil bli behandlet.